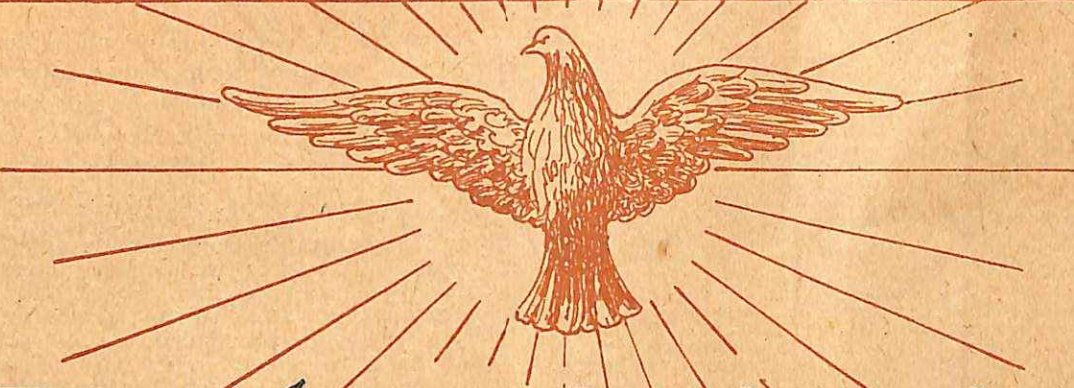
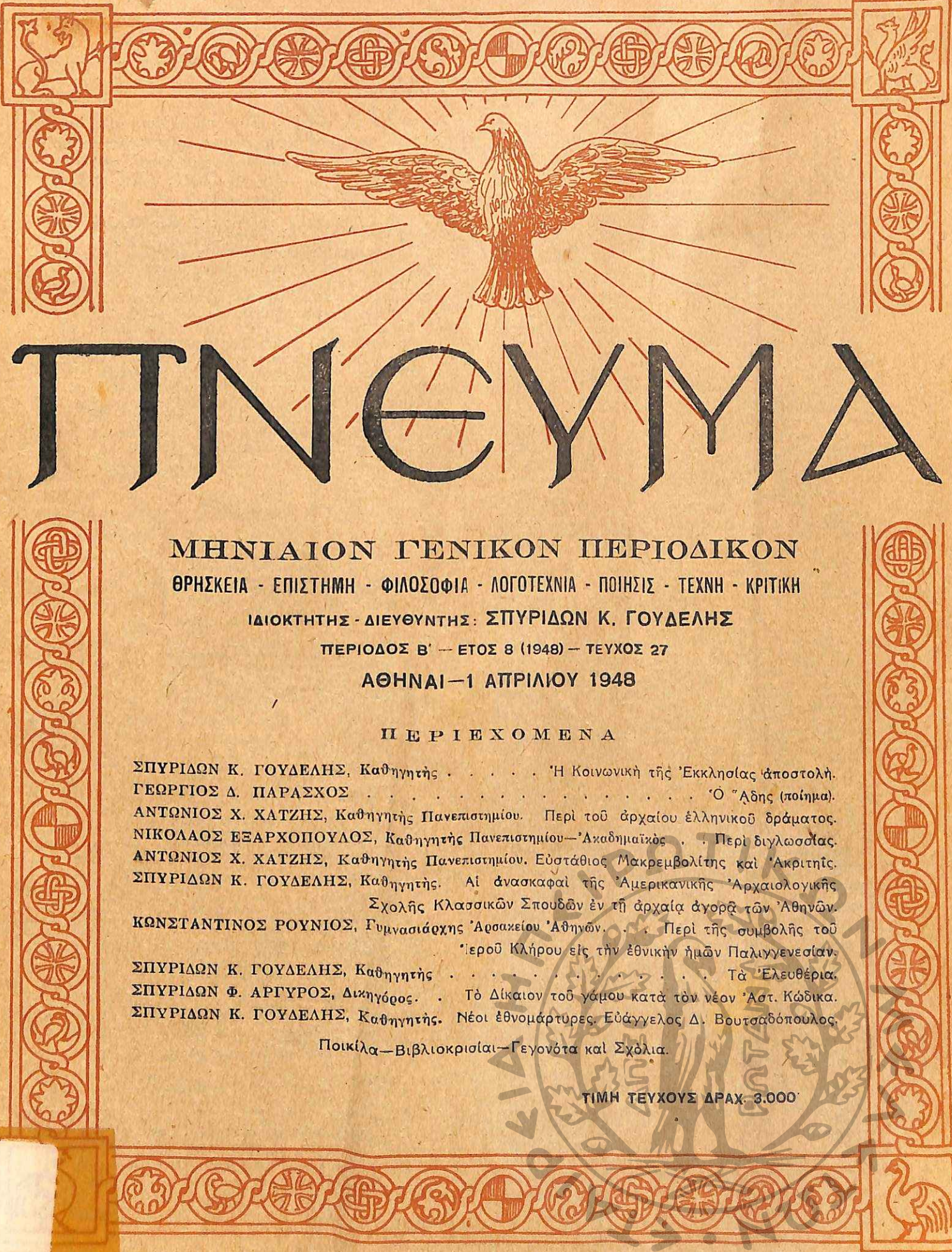

ΤΤΝΕΥΜΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΠΟΙΗΣΙΣ - ΤΕΧΝΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' — ΕΤΟΣ 8 (1948) — ΤΕΥΧΟΣ 27

ΑΘΗΝΑΙ—1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1948

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ, Καθηγητής 'Η Κοινωνική τῆς Ἐκκλησίας ἀποστολή.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ὁ Ἕλεος (ποίημα).
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου. Περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος.
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου—Ἀκαδημαϊκός . . . Περὶ διγλωσσίας.
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου. Εὐστάθιος Μακρεμβολίτης καὶ Ἀκριτής.
ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ, Καθηγητής. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς
Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΟΥΝΙΟΣ, Γυμνασιάρχης Ἀρσακείου Ἀθηνῶν. . . . Περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ
ἱεροῦ Κλήρου εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν Παλιγγενεσίαν.
ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ, Καθηγητής Τὰ Ἐλευθέρια.
ΣΠΥΡΙΔΩΝ Φ. ΑΡΓΥΡΟΣ, Δικηγόρος. Τὸ Δίκαιον τοῦ γάμου κατὰ τὸν νέον Ἀστ. Κώδικα.
ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ, Καθηγητής. Νέοι ἐθνομάρτυρες. Εὐάγγελος Δ. Βουτσαδόπουλος,
Ποικίλα—Βιβλιοκρισίαι—Γεγονότα καὶ Σχόλια.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 3.000

Ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὲ τοὺς νόμους, οἵτινες ἐμφανίσθησαν ὑπὲρ αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ δηλαδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ὀφείλει νὰ εὐγνωμονῇ τὴν Πολιτείαν, ἥτις τοσοῦτον φιλοστόργως ἐμερίμνησε καὶ θὰ μεριμνᾷ, ὡς ἐλπίζομεν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι περὶ αὐτῆς. Καὶ θὰ ἡδύνατο τις ἴσως νὰ ἔχη ἐνστάσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι ἡ νομοθεσία δηλαδὴ αὕτη δὲν εἶναι ἐκείνη ἥτις ἐπρεπε νὰ εἶναι, εἰς τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο συμφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅτι ἡ νομοθεσία αὕτη χρῆζει συμπληρώσεως καὶ ἐπεκτάσεως, ὅπερ ὑποστηρίζομεν καὶ ἡμεῖς· οὐδέμια ὁμῶς ἀπομένει ἀμφισβήτησις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σωτηρίαν ἐπιδρασιν ἣν θὰ ἐξασκήσῃ ἡ νομοθεσία αὕτη σὺν τῷ προϋκτῷ χρόνῳ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν οἰοῦντι ἐξυγιάνουσα τὴν πνευματικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καθόλου ζωῆς.

Καὶ τοῦτο ὀρθότατα, διότι ἡ Ἐκκλησία, ἥτις μέχρι σήμερον δυστυχῶς τοῦλάχιστον, οὔτε μεμορφωμένην κληρὸν διέθετε δια τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς ἔργου, οὔτε οἰκονομικὴν ἐπάρκειαν εἶχε δια τὴν κάλυψιν τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς ἀναγκῶν, ἐφεξῆς σὺν τῷ προϋκτῷ χρόνῳ, Θεοῦ εὐδοκούντος, θὰ δυνήθῃ νὰ ἐπαρκῇ εἰς ἀμφοτέρω.

Συνεπῶς δὲ πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἐπείγουσαν πρὸς δύο τινὰ ἐξέυρεσιν ἀξιών καὶ ἱκανῶν ἐναρτέων προσώπων, ἅτινα δεόν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς ἀφοῦ ταῦτα τύχουσιν τῆς δεούσης ἀπαραίτητο ἐκκλησιαστικῆς, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προπαρασκευῆς, δεύτερον δὲ νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ὥστε τὸ πνευματικὸν αὐτῆς ἔργον νὰ εὐρὴ τὴν ὁρμίζουσαν ἀπὸ τῆς ἐξέυρεσιν τῶν Χριστιανῶν, τῶν πιστῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων.

Καθίσταται δὲ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐπιτακτικὴ, τῆς ἐξυψώσεως δηλονότι τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ γοήτρου τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ ἐξ ἄλλων σπουδαιοτάτων λόγων καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅπερ διαπιστοῦται δυστυχῶς καθημερινῶς, τῆς ἠθικῆς ἀβλητικότητος καὶ καχεξίας τῆς κοινωνίας ἡμῶν, ἥς ἡ πνευματικὴ κατάστασις ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἶναι τοσοῦτον δυστυχῶς οἰκτρὰ, ἥ δὲ θρησκευτικὴ ἀνάστασις τῶν ψυχῶν καὶ τῶν καρδιῶν τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων ἀδελφῶν ἡμῶν τοσοῦτον ἀτυχῶς μικρὰ, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ καλῇ τὴν ἐπείγουσαν νὰ ἀναλάβῃ, κατῆρησμένη οὖσα ἐν παντί, τὴν ἐκ τοῦ ὑλιστικοῦ σκότους εἰς τὸ πνευματικὸν φῶς τῆς γνώσεως καὶ ἀληθείας καθοδηγήσῃν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ φαῖ ἀναξία τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς προσορισμοῦ.

Καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην καθιστᾷ ἐπιτακτικωτέρω ἡ παντελὴς ἀκαταστασία καὶ ἡ ἀνευ προηγουμένου σύγχυσις τῶν πνευμάτων τοῦ κόσμου γενικῶς, ὥστε νὰ νομίσῃ τις ὅτι ἐπισκετᾷ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐκτίετο ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ, ὅποτε ἐπὶ τῆς σύγχυσις τῶν γλωσσῶν, διότι ἡ ἀνθρωπίνη υπερφροσύνη ἐνόμισεν ὅτι ἴπτο δυνατὸν νὰ ζῇ καὶ νὰ εὐδοκίμησῃ οὐχὶ μόνον ἀπλῶς ἀνευ τῆς συμβολῆς εἰς τὸν ἀνθρώπινον μόχθον καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν ἡ καὶ τὴν ἀντίστασιν τῆς βοηθείας τοῦ Δημιουργοῦ. Ὅποια ἀνέκουστοι μωρία καὶ ὁποῖα πάρωσις τῆς συνευδότητος καὶ διαστροφῆς τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, ἥς πιστὴ ἀντιγραφὴ παρατηρεῖται καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἐποχῆς. Ἀλλὰ ὡς αἱ στυγναὶ ἀς συμπίπτει ἡ ἀνθρωπότης διέρχεται, δὲν εἶναι οὐδόλως ἐνθαρρυντικὰ διὰ καλύτεραν αὐρίον, ἥ δὲ εὐδαιμονία, ἥτις ἀνεμνετο ὑπὸ τῶν λαῶν καὶ ἥτις θὰ ἐπλήρου ὡς διὰ μαγείας τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ἦν διερχόμεθα, δὲν φαίνεται ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ· καὶ τοῦτο δυστυχῶς, διότι ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἔχει προπαρασκευασθῇ χριστιανικῶς καὶ δὲν ἔχει κατ' ἀκολουθίαν ἐξυψωθῇ πνευματικῶς καὶ ἐξυγιανθῇ ἠθικῶς ἵνα προσαντίσῃ τὴν ὀρθότητα τῆς ἐνοίας τῆς εὐδαιμονίας, ἦν ὁ Θεὸς Πλάτων βαθυστοχάστως καὶ χριστιανικῶς θὰ ἡδύνατο τὴν νὰ εἴπῃ, ἐγκατηρίσας ὡς ἀκακίαν τῆς ψυχῆς εἰπὼν «εὐδαιμονίατος μὲν... ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ... δεύτερος δὲ δῆπου ὁ ἀπαλαττόμενος»¹, ἵνα ζῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ ὁ ἀνθρώπος τῶν ὡς ἄτομον ὅσον καὶ ὡς κοινωνία ἐν ἀγάθῃ μετὰ τοῦ πλησίον συμπονεῖ, ὅπερ ἐξυπονοεῖ ὡς ἀπαραίτητον τῆς μελλούσης ἡμῶν σωτηρίας οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς εὐτυχίας ἐν τῇ παρουσίᾳ τῆς ζωῆς ἡ οὐρανία ἀμεδύτης Χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἥς ἀνευ οὐτε εὐδαιμονίας οὐτε κοινωνικῆς πρόδοσις καὶ εὐμερίας εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ, ἀλλὰ τῶναντίον κακοδομιονία, κοινωνικῆς ἀβλητικότητος, ἀποσυνθεσίας, ἀποτελειώσεως καὶ τελείας ἐξάρθρωσις καὶ παντελὴς τῆς ἀνθρωπότητος καταστροφῇ. Ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα ἡ Ἐκκλησία διὰ πάντων τῶν σωστικῶν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, ὅπερ διαθέτει σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, νὰ σπεύσῃ ἵνα σώσῃ ἐκ τοῦ τρικυμιάδους πελάγους τῆς ἀμαρτίας τὸ σκάφος τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ Κοινωνίας, ὅπερ κινδυνεύει νὰ καταποντισθῇ.

Αἱ στιγμαὶ εἶναι κρίσιμοι. Ἀς μὴ παρέχῃται οὐδὲ λεπτόν. Ἐργασία, πνευματικὸς καταρτισμὸς, ἠθικότης, ἐγκράτεια βίου, πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ζωὴ, νηστεία, ἀγιότης, ἀπλότης περὶ τὴν ἐμφάνισιν ἐν πᾶσιν ἐστῶσαν τὰ μέσα δι' ἃν ἡ Ἐκκλησία θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἀποστολῆς.

Οἱ μὴ δυνάμενοι ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ὄντων, εἰς οἰκονομικὴν βαθεΐαν καὶ ἐν εὐρίσκειν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, ἃς ἀποχωρήσασιν ἢ ὡς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἀγανακτῶσιν ἵνα μὴ ἀντικρύσιν αὐτοὶ τὴν τιμὴν δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἦν καὶ αὐτοὶ ὁ Θεὸς Πλάτων ἐξαιτεῖται φιλοσοφικῶς λέγων «... (τῷ Θεῷ) ἀεὶ ἐνέπτεται δίκη τῶν ἀπολείπομένων τοῦ θεοῦ νόμου τιμωρὸς»².

Καὶ ὅς μὴ διαλαθάνῃ ὡσαύτως τὴν προσοχὴν οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχόντων, δηλονότι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐκεῖνο, ὅπερ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παραγγέλλει διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰπόντος «φοβερόν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος», ὅπερ εἶναι ὅντως ἀλήθεια πλειστάκις σφοδρὰ τὴν διαπίστωσιν αὐτῆς ἐκ τῶν πραγμάτων ἱστορικῶς.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ

¹ Πλάτ. Γοργ. 477 Α' πρὸς 272 Ε', ὡς καὶ 478 αὐτόθι.
² Πλάτ. Νομ. 116 Ε' πρὸς 322 D ἐνθα καὶ λέγεται «... τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦν καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀντωνίου Χ. Χατζῆ, *Περὶ τοῦ νόμου τῆς συνθέσεως τῶν ὁμημάτων ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Τὸ aureum praeceptum τοῦ Scaliger καὶ τὰ γλωσσολογικὰ διδάγματα*, Ἀθῆναι 1947. [Βιβλιοθήκη Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ἐπιστημῶν].

Ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Φιλοσοφικῇ Σχολῇ κ. Ἀντωνίου Χατζῆ ἐξεδόθη σπουδαιοτάτη ἐργασία περὶ τοῦ περιφήμου διδάγματος τοῦ Scaliger, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιστῇ ὡς aureum praeceptum. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Scaliger παρέλαβε τὸ διδάγμα αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γραμματικῶν καὶ ὅτι ὁ νόμος τῆς συνθέσεως εἶχε καθολικὸν κύρος μόνον κατὰ τὴν πρό τοῦ Ὁμήρου κατὰστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. Ἐν κατακλείδι ὁ συγγραφεὺς παρέχει τὴν τοῦ διδάγματος ὁρθὴν διατύπωσιν, ἥτις θὰ εἶναι ἐν τῷ μέλλοντι ἀσφαλὲς ὁδηγὸς ἐν τῇ κριτικῇ τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν. Ἐν Παραρτήματι παρέχει ὁ ἀκάματος συγγραφεὺς καὶ πίνακα τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν.

Ἡ Διεύθυνσις

Ο ΑΔΗΣ

Ὡ σκοτεινοί, φρικτοί τοῦ Ἄδου θάλοι, ἐνθα πῦρ μαῦρον καίει ὡς ἀσβόλη καὶ ἡ τοῦ ζόφου θλίψις ἐμφυλίζει, ὅπου ἀπελπίσιν βασιλεύει! Κρατεῖτε τὰς ψυχὰς τῶν κολασμένων, ὅσας ὁ ἄρχων ἐκ τοῦ κόσμου φέρων, ὁ ἄπασαν τὴν γῆν μαιῖων ἐντὸς τὰς συνωθεὶ γελῶν καὶ χαίρων...

Ἡ ἀτελεύτητος, στυγνὴ δόνη τὰ στήθη τῶν ἀμαρτωλῶν βαρύνει· κροτοῦν, συγκρούονται αἱ σιαγόνες καὶ βρέμουν οἱ σκοτεινοὶ κειθλώνες! Τὰς ἱνας τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ὡς σκώλης αἰμοδαρὸς ἀνθρώπου γλῶσσ' ἀδυνατεῖ νὰ εἴπῃ τί κρύπτει τῆς κολάσεως ὁ χώρος...

Ὁ χλοὸς καὶ θῆνος ὁλοῦζει καὶ ὅλ' ἡ ἐκτασις αὐτῆς βοῖζει· χιλιάδες ἦχοι πολλαπλοὶ, φρικῶδες δονοῦσι τοὺς αἰθέρας τοὺς δυσώδεις· τὸ θορυβώδες πανδαιμόνιον ἐντὸς τοῦ Ἄδου εἰν' αἰώνιον!

Εἰς τὰ τῆς λίμνης βράζοντα πελάγη ὁ κοχλασμὸς ἀνάγει καὶ κατὰ γαίαν τὰς θλιβεράς ψυχὰς τῶν κολασμένων, ὑψοῦνται χεῖρες τῶν ἀπηλπισμένων κ' ἡ κεφαλὴ τῶν ἀνθρώπων, ἐχάθη πάλιν εἰς τριόβαθρα τῆς λίμνης βάθη.

Τὸ ὄμμα φρίττει καὶ νὰ βλέπῃ μόνον τὰς ἀπαισίας ὄψεις τῶν δαιμόνων ὡς νικητρίδας τρομερὰς πετώσας καὶ μεμβρανῶδεις πτέρυγας κτυπώσας. Ὁ ἄρχων ὁ τὰ σκότη περιβέων φρικτῶς βρυχάται πανταχοῦ ὡς λέων. Παντοῦ ὁ πάντα συγκλονίζων τρόμος εἶναι ὁ ἄκαμτος τοῦ Ἄδου νόμος!

Ἀμαρτωλοὶ αἰώνια οἰκοῦσι τὰ σκοτεινὰ κ' ἀνήλια ἐρέθῃ, ἅτινα θῆνοι καὶ κλαυμοὶ δονοῦσι κ' οὐδεὶς ἐκείθεν τῶν θνητῶν ἐξέβη ἐκτὸς τοῦ θρασυάντος μοχλοῦ καὶ θύρας, ἐν τῷ Σταυρῷ ἐκτείναντος τὰς χεῖρας!

Δεκέμβριος 1947.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ — ΝΑΥΠΛΙΑΣ

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 6 παρ. 1 τοῦ Α. Ν. 1092)1938

Ἰδιοκτήτης καὶ ἐκδότης:

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ, Παλλάδος 11 — Ἀθῆναι.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου:

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΜΑΛΑΤΕΣΤΑΣ, Μελεάδου 9 — Ἀθῆναι.

Περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος

Ὑπὸ ΑΝΤΩΝΙΟΥ Χ. ΧΑΤΖΗ, Τακτ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 80)

[ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ: Εἰς σελ. 8. Ἡ νεωτάτη (25η) ἐτυμολογία τῆς λ. τραγωδία κεῖται παρὰ Μ. Nilsson, Geschichte der griechischen Religion, München, 1941, τόμ. Ισ. 539· καὶ οὗτος ἐτυμολογεῖ τὴν λέξιν τραγωδία καὶ οὐχί, ὡς ἔδει (πβ. ἀν. σ. 9), τὴν πρωτότυπον λ. τραγῶδος καὶ νομίζει ὅτι ἡ τραγωδία ὀφείλει τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὸ ὅτι οἱ αἰοῖδοι ἐφόρουν δέρματα τράγων καὶ ἐντεῦθεν ἐκαλοῦντο τράγοι, εἰκάζει δὲ ὅτι οἱ αἰοῖδοι οὗτοι ἐθρήνουν τὸν ἐν μορφῇ τράγου φονευθέντα θεόν. Πβ. καὶ Μ. Nilsson, Der Ursprung der Tragödie: N. Jahrb. f. Klass. Alt. 27 (1911) σ. 609 κ. ἐ. καὶ 673 κ. ἐ. καὶ ἰδίᾳ σ. 687.

Σελ. 79β στίχ. 30 ἀντὶ ΕΕΦΣΠΘ 4 (1938) γράφε: Ἐπετ. Φιλολ. Σχολ. Πανεπ. Θεσσαλον. 4 [1938]

Σελ. 79β στίχ. 33 γρ. χασμωδία (ἐκ τοῦ χασμώδης).

Σελ. 80α στίχ. 11 ἱμαλοιδός: γρ. ἱμαλοιδός.

Σελ. 80α στίχ. 12. Περὶ τοῦ *καλαφοιδός πβ. λυσιφῶδες (ἀνωτ. σ. 33). Τὸ καλαφοιδός ἀνήκει προφανῶς τῇ Α' κατηγορίᾳ περὶ τοῦ Καλᾶ (ἡ) = Ἀρτεμις πβ. Ἀ. Χατζῆν, Τρίκαλος—Τρίκκη, Ἀθῆναι 1940, σ. 14—15.

Σελ. 80α στίχ. 20 γρ. Διὰ τὸ *καλαφοιδός—καλαφοιδιον (ὕμνος)

Σελ. 80α στίχ. 21: Περὶ τῆς λ. προσφῶδιον πβ. Σουΐδαν λ. προσφῶδια. Ἡ λ. προσφῶδιον εἶναι διάφορος τῆς λ. προσόδιον, περὶ ἧς λέγει ὁ αὐτὸς Σουΐδας ἐν λ. προσόδια (πβ. ἔκδ. Adler).

Σελ. 80α στίχ. 22. Ὡστε τὰ μετὰ τοῦ ἀφοιδός—φῶδες σύνθετα ἀνέρχονται νῦν εἰς 73.

Σελ. 80α στίχ. 28. Περὶ τοῦ ἀρχικοῦ (δωρικοῦ) τύπου *τραγαφοιδός πβ. ἀνωτέρω σ. 67 (Ε' 2. ἀπαφοιδός) καὶ σ. 80 (31. *καλαφοιδός) καὶ τὰ βοιωτικὰ τραγαφυδός, αὐλαφυδός, ραψαφυδός κτλ.

Σελ. 80β στίχ. 10—12 γρ. ὀλύνην, Μεσσήνιοι... ὑπομινῆσκε.

Σελ. 80β στίχ. 24 γρ. ἐξ εὐμεγέθους (πβ. Σουΐδαν λ. φαλλοί: «ἐξ ὅλων ἐπίμηκες» καὶ Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 259 [ὁ φαλλὸς φέρεται ὀρθὸς οὐχὶ ὑπὸ ἐνὸς ἀλλ' ὑπὸ δύο οἰκετῶν]) κορμοῦ.

Σελ. 80β 37—39 γρ. πεύκη=1. τὸ δένδρον... μελία... 2. δόρυ (Ὁμηρος).

Σελ. 80β σημ. 2: Ὁ χρησμός εἶχεν ὦδε:

εὔτε τράγος πίνῃσι Νέδης ἐλικόρροον ὕδωρ, οὐκέτι Μεσσήνην ρύομαι· σχεδόνθεν γὰρ δλεθρος.

Πβ. καὶ Σουΐδαν λ. τράγος. Κατὰ ταῦτα παρὰ Θουκυδίδη 7,80,6 γράφω: ποταμόν, τὸν Ἐρινεῶ—«κα» τὸ Ἐρινεὸς ὡς ὄνομα ποταμοῦ ἡχεῖ παραδόξως καὶ εἶναι μονήρης· διὰ τὸ Ἐρινεῶν πβ. ὁμοία ὀνόματα ποταμῶν ἐν αὐτῇ τῇ Σικελίᾳ: Ἀλαβῶν (ἀλάβα ἢ ἀλάβη=μελάνη, λιγνύς: πβ. ἄσις [=ἰλύς]—Ἀσωπὸς ποταμός), Σελινούς (σέλινον).

Σελ. 80β σημ. 4 γράφε: ἐν τῇ γνωστῇ στίχῳ (1, 8, 1) καλεῖ... πρὸς οἰκιακὴν ἢ ἄλλην τινα χρῆσιν.]

* *

Παράβαλε χαλκός=τὸ μέταλλον, ἀλλὰ καὶ ξίφος, ἄγκιστρον ἀλειτουργικόν, λόγχη, μάχαιρα, ἀγγεῖον, λέβης, κάτοπτρον, νόμισμα, σίδηρος=τὸ μέταλλον, ἀλλὰ καὶ μάχαιρα, δρέπανον κτλ., καλα (=ξύλα)=πλοῖα, ἰτέα=1. τὸ δένδρον καὶ 2. ἀσπίς, πεύκη=1. τὸ δένδρον καὶ 2. δῶς καὶ δέλτος, μελία=1. τὸ δένδρον καὶ 2. δόρυ (Ὁμηρος), ὀξύα ἢ ὀξύη=1. τὸ δένδρον καὶ 2. τὸ στέλεχος τοῦ δόρατος, φυλῶρα=1. τὸ δένδρον καὶ 2. τὸ ὑπὸ τὸν φλοιὸν τοῦ δένδρου, ὅπερ ἐχρησίμευε πρὸς γραφὴν ἀντὶ χάρτου πβ. καὶ λατιν. caudex—codex (=1. κορμὸς δένδρου, 2. βιβλίον) καὶ liber (=1. φλοιός, 2. βιβλίον) ἐτι πβ. ἀρχ. ξύλον=ράβδος, βακτηρία, ῥόπαλον, τράπεζα, βάθρον, λατιν. aes=1. χαλκός, 2. ἀγγεῖον. Ἐτι παράβαλε νεοελλ. ἀγριελαιά=1. ἡ ἀγρία ἐλαιά (ἀρχ. κότινος), 2. ῥάβδος (πβ. ἱστορ. Λεξ. Νέας Ἑλλ. Γλῶσσ. λ. ἀγριελαιά σ. 186β), γιαλί (=δαλίον)=1. ὕαλος, 2. ὑαλοπίναξ, ὑαλοσωλήν, ποτήριον καὶ φιάλη, τάβλα (λατιν. tabula)=1. σανὶς καὶ 2. τράπεζα κ.α.π. Πβ. καὶ γερμαν. Glas καὶ γαλλ. verre=1. ὕαλος καὶ 2. ποτήριον.

Ὅτι δὲ διὰ τῆς λέξεως τράγος (=ἀγρία συκὴ) ἡδύνατο καὶ τὸ ἐκ τοῦ τράγου κατασκευαζόμενον ὁμοίωμα τοῦ (ἐντεταμένου) ἀνδρικοῦ αἰδοῖου νὰ ὀνομασθῇ, διδάσκει καὶ ἡ νεωτέρα Κυπριακὴ διάλεκτος, ἥτις, ὡς γνωστὸν, πολλὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα διασώζει ἐν Κύπρῳ νῦν (πβ. περιοδικὸν Κυπριακὰ χρονικὰ 11 [1935] σ. 257—8) συτίζα=τύπος τοῦ κοινοῦ συκῆ μετὰ τσιτακισμοῦ, συκῆ=1. συκὴ (τὸ δένδρον) καὶ 2. τὸ τοῦ ἄρρενος αἰδοῖον. Βεβαίως ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Κυπριακῇ δια-

λέκτω διὰ τῆς λ. συκῆ ἐδηλοῦτο τὸ δένδρον καὶ εἶτα ὁ Διονυσιακὸς φαλλός, ὑστερώτερον δὲ (σκωπτικῶς ἢ καὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον) καὶ τὸ αἰδοῖον τοῦ ἄρρενος. Κατὰ ταῦτα τράγος = 1. ἀγρία συκῆ (ὁ ἐρινεός) καὶ 2. ὁ ἐξ ἀγρίας συκῆς κατεσκευασμένος φαλλός.

Ὡστε τὸ δωρικὸν *τραγαφοῖδός—τραγωδός σημαίνει ἀκριβῶς ὅ,τι καὶ τὸ φαλλοῖδός (ιδ. ἀνωτ. σ. 33), τὸ δὲ τραγικός ὅ,τι καὶ τὸ φαλλικός.

Κατὰ ταῦτα τραγωδοί—*τραγαφοῖδοι (ἐν Πελοποννήσῳ)—οἱ χορευταὶ οἱ τὸν φαλλὸν (τράγον) ἐν πομπῇ φέροντες¹ καὶ ᾄδοντες ᾄσμα τὸν «τράγον» (πβ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 259—261). Οὕτω νῦν ἐννοοῦνται ἄριστα οἱ «φαλλοφόροι» τῆς Σικυῶνος· οὗτοι ἦσαν καὶ φαλλοῖδοι!

Ἀνωτέρω εἶπον, ὅτι τραγωδός = φαλλοδός· πρὸς ὑποστήριξιν τούτου θὰ προσάγαγω τὰ ἐξῆς ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα.

Παρά τῳ Ἡσυχίῳ λέγονται τὰ ἐξῆς: «τραγηφόροι: αἱ κόραι Διονύσῳ ὀργιάζουσιν τραγῆν περιήπτοντο»². Κατὰ τὸν Ἡσυχίον δηλαδὴ αἱ παρθέναι κατὰ τὴν πομπὴν ἢ ἐορτὴν (πβ. ὀργιάζουσιν) τοῦ Διονύσου ἐνεδύνοντο τραγῆν (=δέρμα τράγου).

Κατ' ἐμὲ ὁ Ἡσυχίος—ἢ ἡ πηγὴ αὐτοῦ—αὐτοσχεδιάζει ἀσφαλῶς ἀνάλογον δὲν μαρτυρεῖται ἄλλοθεν! Κατ' ἐμὲ τραγηφόρος = φαλλοφόρος—φαλληφόρος. Πῶς ὅμως ἐπλανήθη ὁ Ἡσυχίος καὶ διείδε τὴν λέξιν τραγῆ; Ἡ πλάνη προφανῶς ὀφείλεται εἰς τὸ συνδυτικὸν φωνῆν ἢ τὸ *τραγοφόρος δὲν θὰ παρεπλάνα αὐτόν! Ἀλλὰ παρῆδεν ὁ Ἡσυχίος, ὅτι ὑπάρχει ἡ λ. Φαλληφόρια (ἐνν. ἱερά) καὶ ῥῆμα φαλληφορῶ ἐκ τοῦ ὀνόματος *φαλληφόρος, ὅπερ εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ φαλλοφόρος (ἐν Σικυῶνι) ἰδὲ ἀνωτέρω)· δηλαδὴ τὸ συνδυτικὸν φωνῆν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶναι οὐ μόνον ὁ ἀλλὰ καὶ ἡ πβ. νικέβουλος (Ἀριστοφ.) ἀλλὰ καὶ νικηφόρος, σπονδοφόρος ἀλλὰ καὶ σπονδηφόρος, θαλανοφόρος ἀλλὰ καὶ θαλανηφόρος, γραμματοφόρος ἀλλὰ καὶ

γραμματηφόρος, βουλογραφία ἀλλὰ καὶ βουληφόρος, θανατοφόρος ἀλλὰ καὶ θανατηφόρος, στεφανοπῶλης—στεφανοφόρος ἀλλὰ καὶ στεφανηφόρος, λαμπδοφόρος (Β' αἰῶν. π. Χ.) ἀλλὰ καὶ λαμπαδηφόρος κ. ἄ. Πβ. καὶ ἐλαφηβόλος (τὸ α' συνδυτικὸν εἶναι προφανῶς ἢ λ. ἐλαφος οὐχὶ ἐλαφῆ [=δέρμα]!), ὅπερ εἶναι ὁμοίωτον, καὶ ἀγκαλιδηφόρος (=ἀγκαλιδοφόρος) καὶ κανηφόρος.

Κατὰ ταῦτα τὸ α' συνδυτικὸν εἶναι ἢ λέξις τράγος. Ἰδωμεν νῦν, ἂν δύναται νὰ νοηθῇ τὸ ζῶον· τοῦτο ἀποκλείεται διὰ τοὺς ἐξῆς δύο σοβαροὺς λόγους:

1. Τὰ πρὸς θυσίαν ὠρισμένα ζῶα δὲν φέρονται, ἀλλὰ ἄγονται (πβ. Λεξικ. Ἀρχ. Ἑλλ. Γλῶσσ. λ. ἄγω), ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἐξ ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης· πβ. καὶ τὸ γνωστὸν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἤχθη» (προφητεία περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ)· ὥστε ἡ λ. τραγηφόρος ἦκιστα ἀρμόζει.

2. Νὰ δεχθῇ τις, ὅτι «αἱ κόραι Διονύσῳ ὀργιάζουσιν» ἔφερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν τράγον, εἶναι ὅλως ἀδύνατον· ὁ τράγος εἶναι ζῶον μέγα καὶ οὐχὶ ἥμερον· πλὴν τούτου ἐκπέμπει τὴν γνωστὴν βαρυτάτην δι' ὁσμὴν, τὸν γράσον ἢ τὴν κινάβραν (πβ. λ. τραγομάσχαλος!), ἣτις καὶ εἰς ἄνδρα γράσων αὐτὴν οὐχὶ νεαρὰν κόρην θὰ ἔφερε ναυτίαν καὶ σκοτοδίνην.

Κατ' ἀνάγκην ἄρα τράγος ἐν τῇ λ. τραγηφόρῃ εἶναι ὁ Διονυσιακὸς (ἐκ ξύλου ἐρινεοῦ) φαλλός!

Τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τῆς λ. τραγηφόροι ὑποστηρίζουσι θαυμασίως καὶ τὰ ἐξῆς:

1. Ἐν Ἀθήναις (κατὰ τὰ Μεγάλα Διονύσια) παρθέναι ὠριμοὶ πρὸς γάμον ἔφερον ἰθυοφάλλους (περὶ τῆς λέξεως πβ. ἀνωτέρω σ. 33) ἀνηρτημένους ἐπὶ κοντῶν.

2. Παρ' Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 259—260 τῆς (οἰκογενειακῆς: στίχ. 247—250) Διονυσιακῆς πομπῆς (φαλλοφορίας) ἡγεῖται ἢ παρθένος θυγάτηρ τοῦ Δικαιοπόλιδος καὶ ἀκολουθοῦσιν ἀμέσως οἱ φέροντες τὸν φαλλὸν δύο οἰκέται· βεβαίως ταῦτα γίνονται κατὰ μίμῃσιν τῆς πραγματικῆς πομπῆς τῶν κατ' ἀγροὺς Διονυσίων (πβ. στίχ. 212 καὶ 250!). Παρατηρῶ, ὅτι διὰ τὴν ἀνάγκην—μὴν μόνην θυγατέρα ἔχει ὁ Δικαιοπόλις—οἱ μὲν (δύο) οἰκέται (στίχ. 259) εἶναι φαλληφόροι, ἢ δὲ θυγάτηρ φέρει τὸ κανοῦν (κανηφόρος: στίχ. 242 καὶ 260), ὅπερ εἶναι (Συνέχεια ἐν σ. 99)

¹ Πβ. τὸ ἄγαλμα τοῦ Μοσχοφόρου (ἀρχαίης τέχνης) ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως (τῶν Ἀθηνῶν) ἢ τὸ ἄγαλμα τοῦ Καλοῦ ποιμένος (τῶν χριστιανικῶν χρόνων).

ΠΕΡΙ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ

ὑπὸ Ν. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου — Ἀκαδημαϊκοῦ

Ἡ διγλωσσία, ἡ παρατηρουμένη παρὰ πᾶσι τοῖς πολιτισμένοις λαοῖς, ὑπῆρχεν ἔκπαλαι καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὀμήρου. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν δοκιμῶν χρόνων. Ἡ γλῶσσα τῆς ποιήσεως π. χ. ἡ γλῶσσα τοῦ Πινδάρου, τῶν κωμικῶν ποιητῶν, τῶν ἐλεγείων καὶ ἄλλων ποιητικῶν εἰδῶν ἦτο διάφορος τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης καὶ τῆς τῶν πεζῶν συγγραφέων. Ὡς δὲ ἤδη παρετήρησαν πολλοί, ἐξ ὧν μνημονεύει ὁ P. Kretschmer, εὐδοκιμώτατα ἐνδιατίφασα περὶ τὰ ζητήματα ταῦτα, ἡ δημώδης Ἀττικὴ τῆς Σ' καὶ Ε' ἑκατονταετηρίδος ἐν πλείστασι λεπτομερείαις ἀφίστατο τῆς ἐπισημοῦ ὀρθογραφίας καὶ γλώσσης.

Ἡ διγλωσσία αὕτη ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ. Παρὰ τὴν γλῶσσαν τῆς προφορικῆς ὁμιλίας, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ τὰς κοινὰς καὶ ἀπλουστεράς φραστικὰς χρεῖας τοῦ βίου ἡμῶν καὶ ἡ ὁποία εἶναι ἀπλήρης, με ἀσταθῆ γραμματικὴν, ὀρθογραφίαν καὶ σύνταξιν καὶ δεικνύει ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διαλεκτικὰς παραλλαγὰς, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς γλῶσσαν ὑψηλότεραν, κοινὴν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἐνοῦσαν ὅλους τοὺς ὁμοεθνεῖς πρὸς ἑκφράσιν τῶν ὑψηλότερων διανοημάτων. Αὕτη δὲ εἶναι τεχνιτὸν κατασκευάσμα, οὐδὲ δημιούργημα τῶν τελευταίων χρόνων, ὡς διατείνονται οἱ πολέμιοι αὐτῆς, ἀλλ' ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς ἀρχαιότητας ἐποχᾶς καὶ ἀριθμεῖ βίον οὐχὶ ἑκατονταετηρίδων, ἀλλὰ χιλιετηρίδων, ἐκρησμοποιεῖτο δὲ πάντοτε καὶ γραπτῶς καὶ προφορικῶς ὑπὸ τῶν ἀνὰ σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν προηγμένων ἀνθρώπων τοῦ ἔθνους. Οὕτω διετηρήθη ἀλώδην καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ζοφερώτερους χρόνους τῆς δουλείας καὶ ὅτε ἡ ὁμιλουμένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ δημώδης γλῶσσα διεφθείρετο καὶ ἐνοθεύετο εἰς τὰ στόματα τῶν ἀπαιδεύτων. Ἀβιάτως δ' ἐξελισσομένη κατέστη ὅργανον θαυμάσιον πνευματικῆς ἐπικοινωνίας, καταλλήλως πρὸς ἐκδήλωσιν καὶ τῶν λεπτοτάτων διανοημάτων, δυναμένη νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς ἀρίστας τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Εἰς αὐτὴν ἐγράφησαν καὶ γράφονται ἐπὶ αἰῶνας ἀναρίθμητα βιβλία παντὸς εἶδους, συγγράμματα ἐπιστημονικά, ἐκπροσωποῦντα τὴν ὑψηλότεραν διάνοησιν, λογοτεχνήματα ἄριστα, πεζὰ καὶ ποιητικά, ὅλων τῶν εἰδῶν, βιβλία εὐτότατα κτλ. Καθόλου ἡ γλῶσσα αὕτη κατέστη σύμβολον ἐνότητος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Δι' αὐτῆς ἐγαλουχήθη ἐπὶ αἰῶνας ὁ ἑλληνικὸς λαός, δι' αὐτῆς ἠνδρώθη. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους συνυφάνθη πρὸς τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Δι' αὐτῆς ἐγνώσθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας αἱ νέαι ἐννοιαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν δικαιοσύνην, τὴν νομοθεσίαν, τὴν διοίκησιν, τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας. Δι' αὐτῆς ἐμορφώθη ὁ ἑλληνικὸς λαός καὶ ἐμεγαλοῦργησεν οὐχὶ ἄπαξ.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ θεωρητῇ ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα ἡμῶν ὡς διάφορος κατὰ φύσιν ἢ τὴν σύστασιν πρὸς τὰς γραφομένας γλώσσας τῶν ἄλλων ἔθνων, ἀλλὰ τοῦναντίον ὡς ὁμοία πρὸς ἐκεῖνας, ὑποκειμένη εἰς τοὺς αὐτοὺς γενικοὺς γλωσσικοὺς νόμους. Ὅτι δὲ δὲν εἶναι αὕτη νεκρά, ἀλλὰ ζωντανή, ἀποδεικνύει ἡ διαρκὴς ἐξέλιξις, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται καὶ αἱ ἐνεκα ταύτης γεννηθεῖσαι διαφοραὶ, αἵτινες χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ἐκ τῆς ὁποίας προήλθεν, ὡς καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐτι τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Αἱ διαφοραὶ δ' αὗται δὲν ἐγενήθησαν διὰ μίαν, οὐδ' ἐπεβλήθησαν ὑπὸ γλωσσοπλάστῶν, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα μακροτάτης, βαθμιαίας καὶ ἀβίαστου ἐξελίξεως. Πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν εἶναι ριζικά, ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς φθόγγους, τὸ τυπικόν, τὸ λεκτικόν, τὴν σύνταξιν καὶ ἀνοίγουσαι χάσμα μεταξὺ τῆς νέας καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Οὕτω πολὺ πρὸ τοῦ δεκάτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἤρχισαν ἀναλύμεναι καὶ ἀποποιούμεναι πολλοὶ μονολεκτικοὶ τύποι καὶ διὰ τῆς τά-

σεως ταύτης, ἣτις διήρκεσε μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐσχηματίσθησαν βαθμίδων αἱ ἀναλύσεις χρόνων, ἐγκλίσεων τῶν ρημάτων, πτώσεων τῶν ὀνομάτων, αἱ παρατηρούμεναι σήμερον ἐν τῇ καθαρῇ ἡμῶν γλώσσῃ. Οὕτω κατηργήθη ὁ μονολεκτικὸς παρακείμενος, ὁ μονολεκτικὸς μέλλων, ἡ μονολεκτικὴ ὑποτακτική, ἡ ἀπαρέμφατος κτλ. Ὡσαύτως ἡ δοτικὴ ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν ἐκφέρεται ἀναλυτικῶς. Διὰ τῶν τοιούτων ἀναλύσεων προσέλαθεν ἡ γλῶσσα ἡμῶν μείζονα σαφήνεια καὶ εὐκαμψίαν. Ὡσαύτως κατὰ μικρὸν ἐνεφανίσθησαν διάφορα μόρια (νὰ, δὲν, ἢ, λοιπόν, θὰ, διὰ, νὰ, ἀκόμη, καθώς κτλ.). Περαιτέρω πολλῶν λέξεων μετεβλήθη τὸ γένος, ἡ σημασία κτλ.

Τοιαύτας καὶ ἄλλας μεταβολὰς ὑπέστη ἡ καθαρεύουσα, τροποποιουμένη κανονικῶς καὶ ἀδιάστως καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἐκάστης ἐποχῆς καὶ ἀπλοποιουμένη κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Οὕτω δ' ἀπέβη γλῶσσα κανονικὴ, ἀρμονικὴ, σαφὴς καὶ ἀπείριτος καὶ ὅσον ἐνεστί κυριολεκτικῇ, ζωντανή, προσπίπτουσα ἀνεῖς ἐπιπόνου ζητήσεως εἰς τὸν κάλαμον τοῦ γράφοντος. Διακρίνεται διὰ τὸν πλοῦτον τῆς, τὴν χάριν, τὴν εὐστροφίαν, τὴν εὐκαμψίαν τῆς καὶ δύναται νὰ ἀυξάνῃ διαρκῶς τὸν θησαυρὸν αὐτῆς. Ἡ γλῶσσα αὕτη, ζωντανὸν ὄργανον τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως, ἀποτελεῖ τὸ τιμαλφέστατον στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, τὸ τιμιώτατον κτήμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸν ἀδαμάντινον κρίκον, τὸν συνδέοντα τὸν ἑλληνισμόν ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ διατηροῦντα τὴν ἐνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Παρὰ ταύτην δ' ὑπῆρχεν ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἣτοι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, χρησιμεύουσα εἰς προφορικὴν ἑκφράσιν νοημάτων κοινοτέρων καὶ ἀπλουστερών. Αὕτη ἦτο τὸ ὄργανον τῶν χωρικῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν ποιμένων, τῶν ἀρματολῶν καὶ τῶν κλεφτῶν με ποικίλας παραλλαγὰς. Εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν ἔχομεν καὶ μνημεῖα διαφόρων ἐποχῶν, καὶ διὰ τὰς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους, πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. Εἰς αὐτὴν δ' ἐποιήθησαν καὶ τὰ θαυμάσια δημοτικὰ τραγοῦδια. Ὡς εἰκὸς δὲ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι πτωχὴ καὶ ἀνικακὸς νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ὑψηλότερων καὶ λεπτοτέρων διανοημάτων. Αὐτοὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀγαναγρίζουσι τοῦτο καὶ συνιστῶσιν εἰς τοὺς ἐπιστήμονας νὰ καλλιεργῶσιν αὐτὴν παραλλήλως με τοὺς λογοτέχνους, «ὥστε σὺν τῳ χρόνῳ τελειοποιουμένη νὰ δύναται νὰ ἐκφράσῃ ὅχι μόνον πάντα ποιητικὸν στοχασμόν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν σκέψιν μετὰ θεωρίαν, καθισταμένη καὶ ἡ γλῶσσα τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τῶν δικαστηρίων καὶ τέλος τῶν νόμων» (Κακριδῆς, Ἡ δίκη τῶν νόμων, σ. 246). Περαιτέρω ἡ γλῶσσα αὕτη τοῦ λαοῦ ὑπέστη μενίστην φθορὰν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀπαιδευσίας τοῦ. Παρεμόρφωσε καὶ ἐκολόθωσε πλείστα λέξεις, κατήργησε καὶ ἠθέτησε γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς κανόνας, ἐδέχθη πληθὺν ἑνικῶν στοιχείων διὰ τῆς ἐπιμείας μετὰ παλαιῶν βαρβάρων λαῶν. Ἀπέβη δὲ καὶ πολυεὶδης καὶ ποικιλωτάτη, ἀποτελέσασα κατὰ τόπους ποικίλας δημώδεις διαλέκτους, διαφερούσας ἀλλήλων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καλλιεργεῖται αὕτη ἐντονώτατα καὶ εἰς αὐτὴν γράφονται ποικίλα ἔργα, λογοτεχνικά καὶ ἄλλα.

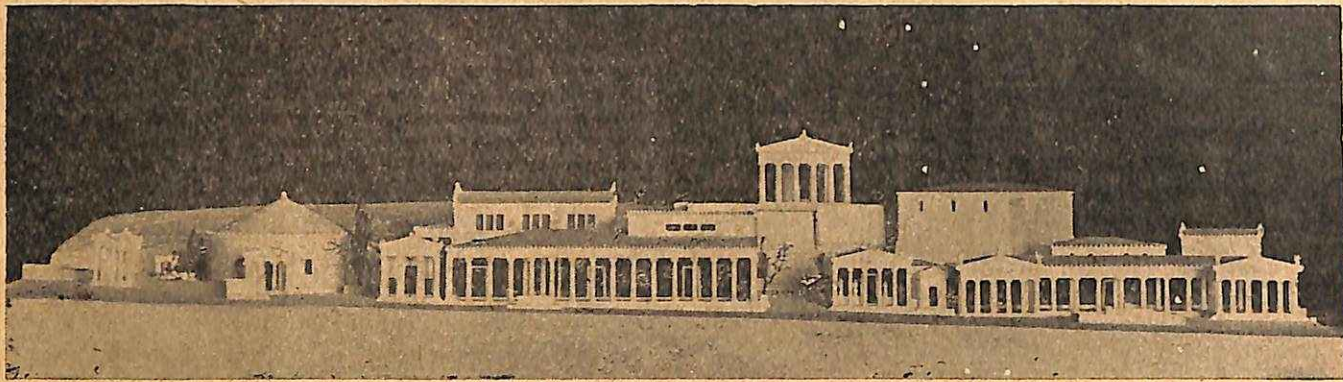
Ἀμφότεραι αἱ γλῶσσαι αὗται, καὶ ἡ καθαρεύουσα καὶ ἡ δημοτικὴ, ἔχουσι δικαιώματα ἐκτιμήσεως ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, προσοχῆς καὶ καλλιεργείας. Εἶναι ἀνεπιστημονικὸν καὶ ἐγκληματικὸν νὰ θέλῃ τις νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν μίαν χάριν τῆς ἄλλης, διότι ἀμφότεραι ἐξυπηρετοῦσι σπουδαίους ἐθνικοὺς, κοινωνικοὺς, πολιτιστικοὺς καὶ πρακτικοὺς σκοποὺς.

¹ Παρ' Ἡροδότῳ Ε' 67 ἀναφέρονται τραγικοὶ χοροὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδράστου ἐν Σικυῶνι· ὁ Ἀδράστος εἶναι πιθανῶς ἑτέρα μορφή τοῦ Διονύσου· πβ. Pauly—Wissowa RE. λ. Adrastus σ. 416, 1.

² Ὅτε ὅμως ὁ φαλλός ἦτο ὑπερμεγέθης (πβ. ἀγγειογραφία καὶ Ἀθήναιον Ε' 33), τότε οὗτος ἦγετο (πβ. Ἡσυχ. λ. φαλλικός) ἐφ' ἀμάξης· πβ. Φαλληφορία ἀλλὰ καὶ Φαλλαγγία (τὰ).

³ Περὶ τοῦ χωρίου τούτου πλείστα ἔχουσι γραφῇ· πβ. καὶ Ziegler, Pauly—Wissowa RE. λ. Tragœdia σ. 1918, 2 κ. ἔ.

⁴ Ὡστε καὶ ἡ λέξις αὕτη εἶναι δωρικῆς ἀρχῆς: τραγαφόρος—τραγηφόρος.

Ἀναπαράστασις (ἐν προβολῇ) τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν. Ὅψις ἐξ Ἀνατολῶν.

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΝ ΤΗ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΥΠΟ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗ, Καθηγητοῦ

Υπὸ τοῦ ἀξιότιμου κυρίου καὶ περιπουδᾶστου ἡμῶν φίλου Eug. Vanderpool, ὑποδιευθυντοῦ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν καὶ μέλους τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1932 σχεδὸν ἀνελλιπῶς παραμένει ἐν Ἀθήναις ἀόκνως καὶ ἐπιστημονικώτατα ἐργαζόμενος, παρεχωρήθησαν ἡμῖν εὐγενῶς αἱ δημοσιεύμεναι ἐνταῦθα φωτογραφίαι τῆς ἀναπαράστασεως τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς (1) τῶν Ἀθηνῶν, ἧς ὑπερθεν διακρίνεται τὸ Θησεῖον (2), ὅπερ διασώζεται σχεδὸν σῶον καὶ ἀλώθητον ἐκ τῶν παντοίων προσβολῶν ὅς ὑπέστη διὰ τῶν αἰώνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, παραθέτομεν ἐν συντομίᾳ τὰ περὶ τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν ὡς καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκοδομημάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν καὶ ἅτινα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ἐν ταῖς ἀρχαίαις πόλεσιν ὑπῆρχε πάντοτε τμήμα, ὅπου ἐξεδηλοῦτο κυρίως ἡ θρησκευτικὴ, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς πόλεως (3). Μνημειώδη οἰκοδομήματα ἠγείροντο ἐκεῖ πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν ἀρχῶν καὶ οἱ μεγαλύτεροισι καὶ ἱερότεροι ναοὶ ἐντὸς τοῦ τμήματος τούτου ὠκοδομοῦντο ὅλον δὲ τὸν μέγαν χρόνον, ὃν συνήθως κατελάμβανεν ἡ Ἀγορά, περιέβαλλον μεγάλα καὶ εὐρύχωροι στοαὶ διὰ τὴν ἀνέκον παραμονὴν τῶν πολιτῶν. Ἐν Ἀθήναις τὸ διακεκρίμενον

τοῦτο μέρος τῆς πόλεως ὀνομάζετο Κεραμεικός, ἀπὸ τοῦ δήμου τῶν Κεραμῶν, εἰς ὃν περιλαμβάνετο ἡ Ἀγορά, καὶ κατελάμβανεν ὅλην σχεδὸν τὴν ἀνασκαφείσαν ἑκτασίαν. Τὰ διάφορα οἰκοδομήματα τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἀγορᾶς κατελάμβανον τὰς τέσσαρας πλευρὰς μεγάλου τετραπλεύρου καὶ ἐσχημάτιζον μεγάλην πλατεῖαν διασχισζομένην ὑπὸ τῆς περιφύρου ὁδοῦ, ἣν ἐβάνεν ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων.

Τὰ σπουδαιότερα τῶν οἰκοδομημάτων κατεῖχον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς πλατείας, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου (τοῦ Ἀγοραίου Κολωνοῦ) (4). Ἐν τῇ πλευρᾷ ταύτῃ περιλαμβάνοντο τὰ ἐξῆς οἰκοδομήματα κατὰ σειρὰν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά: α') ἡ Θόλος, ἔδρα τῶν πρυτάνεων, ἧς τὸ κυκλικὸν δάπεδον ἐμφανῶς διακρίνεται, τὸ Μητρώον ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ ἐπίσημα ἀρχεῖα τοῦ κράτους, τὸ Βουλευτήριον, ὁ ναὸς τοῦ Πατρῶου Ἀπόλλωνος καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς αὐτὸν μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ ἡλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου (Πειραιῶς Ἀθηνῶν) ἡ Στοὰ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς (5).

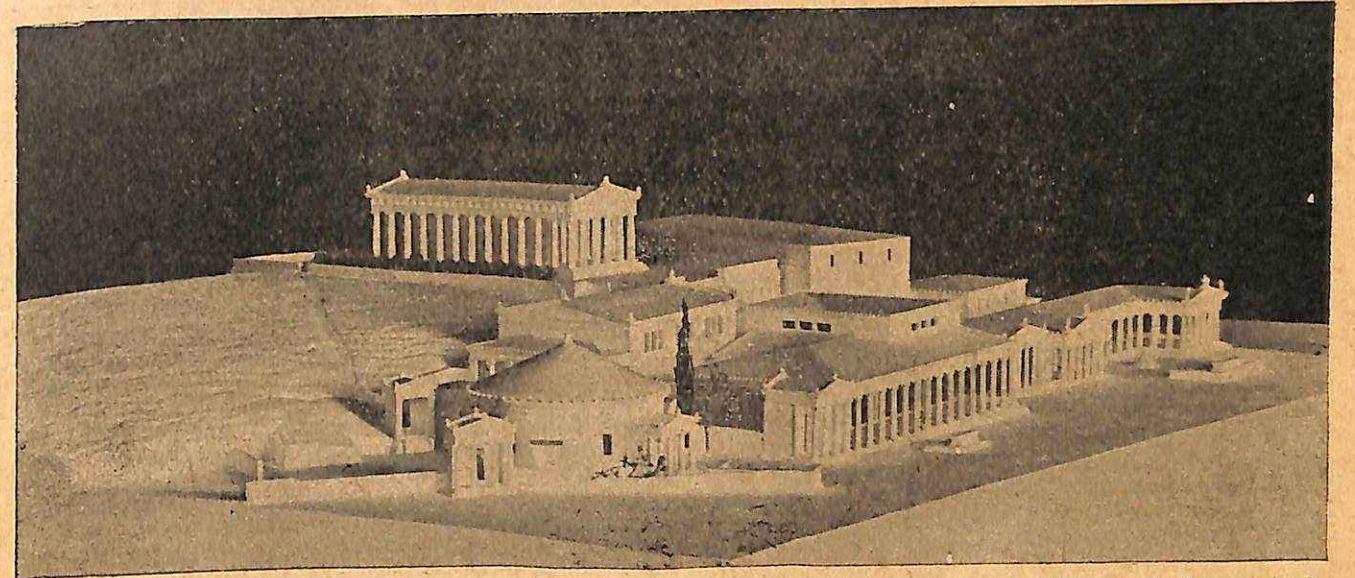
Ἐμπροσθεν τῆς Στοᾶς τοῦ Διὸς καὶ πλησίον τῆς ὁδοῦ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων, ἐκεῖ ὅπου ἦτο ἡ κυριώτερα εἰσοδος τῆς Ἀγορᾶς, ἀνευρέθη ὁ βωμὸς τῶν δωδεκα θεῶν, ὅστις ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτοῦ (τέλος βου αἰῶνος π. Χ.) ἐχρησίμευεν καὶ ὡς ἀφετηρία τῶν ὁδικῶν μετρήσεων.

Πρὸς ἀνατολὰς ἡ πλατεία τῆς Ἀγορᾶς περιέριζετο ὑπὸ τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου οἱ διατηρηθέντες εἰς μέγα ὕψος τοῖχοι διακρίνονται εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνασκαφῆς. Ἡ νοτιὰ πλευρὰ περιελάμβανε πάλιν μεγάλην στοάν καὶ τὴν Ἐννεάκρουν.

Ἡ βορρεῖα πλευρὰ τῆς πλατείας εὐρίσκεται ἔξω τῆς ἀνασκαφείσης περιοχῆς πέραν τῆς τάφρου τοῦ ἡλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου (Πειραιῶς Ἀθηνῶν) καὶ ὡς γινώσκουμεν ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν Στοάν τῶν Ἑρμῶν καὶ τὴν περίφημον Ποικίλην Στοάν. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν ἔσω

(4) Τὰ δημόσια οἰκοδομήματα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀγορᾶς χωρίζονται εἰς δύο ομάδας: πρὸς νότον ἴσταντο τὰ σπουδαιότερα τῶν οἰκοδομημάτων, ὡς ἀνεπτύχθη καὶ ἀνωτέρα, ὅλον τὸ Βουλευτήριον, τὸ Μητρώον καὶ ἡ Θόλος (ἔδρα τῶν πρυτάνεων ἢ καὶ ἄλλως λέσχη τῶν συμβούλων). Πρὸς βορρᾶν δὲ ἦτο ἐκτισμένος ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἡ Στοὰ τοῦ Διὸς.

(5) Ἡ Στοὰ τοῦ Διὸς, κειμένη πρὸς βορρᾶν πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἦτο τὸ προσφιλες ἐντεκτήριον τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου φιλοσόφου Σωκράτους καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Αἱ πρὸς ἀνατολὰς δὲ καὶ νότον μεγάλαι Στοαὶ ἐχρησιμοποιούντο ὡς ἀγοραὶ καὶ κέντρα κοινωνικῶν συγκεντρώσεων. Ἡ βορρεῖα πλευρὰ τῆς Ἀγορᾶς, μὴ ἀνασκαφείσα εἰσέτι, ἀσφαλῶς δὲ ἐκλείετο ὑπὸ ἐνὸς ἢ δύο οἰκοδομημάτων καὶ ὁμοίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω. Ὁ ἀνοικτὸς χώρος τοῦ τετραγώνου ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, διὰ θρησκευτικὰς συγκεντρώσεις καὶ δραματικὰς συναλλαγὰς, διὰ θρησκευτικὰς ὁ χώρος τῆς Ἀγορᾶς ὑπερπληρώθη ὑπὸ μνημείων καὶ βωμῶν, εἰς οὓς προσετέθη ὁ ναὸς τοῦ Ἀρεῶς καὶ τὸ Ὀδείο, κατὰ δὲ τὸν πρῶτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα καὶ περὶ τὰ 150 μέτρα πρὸς ἀνατολὰς προσετέθη ὡς παράρτημα ἡ Ἀγορά τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου.

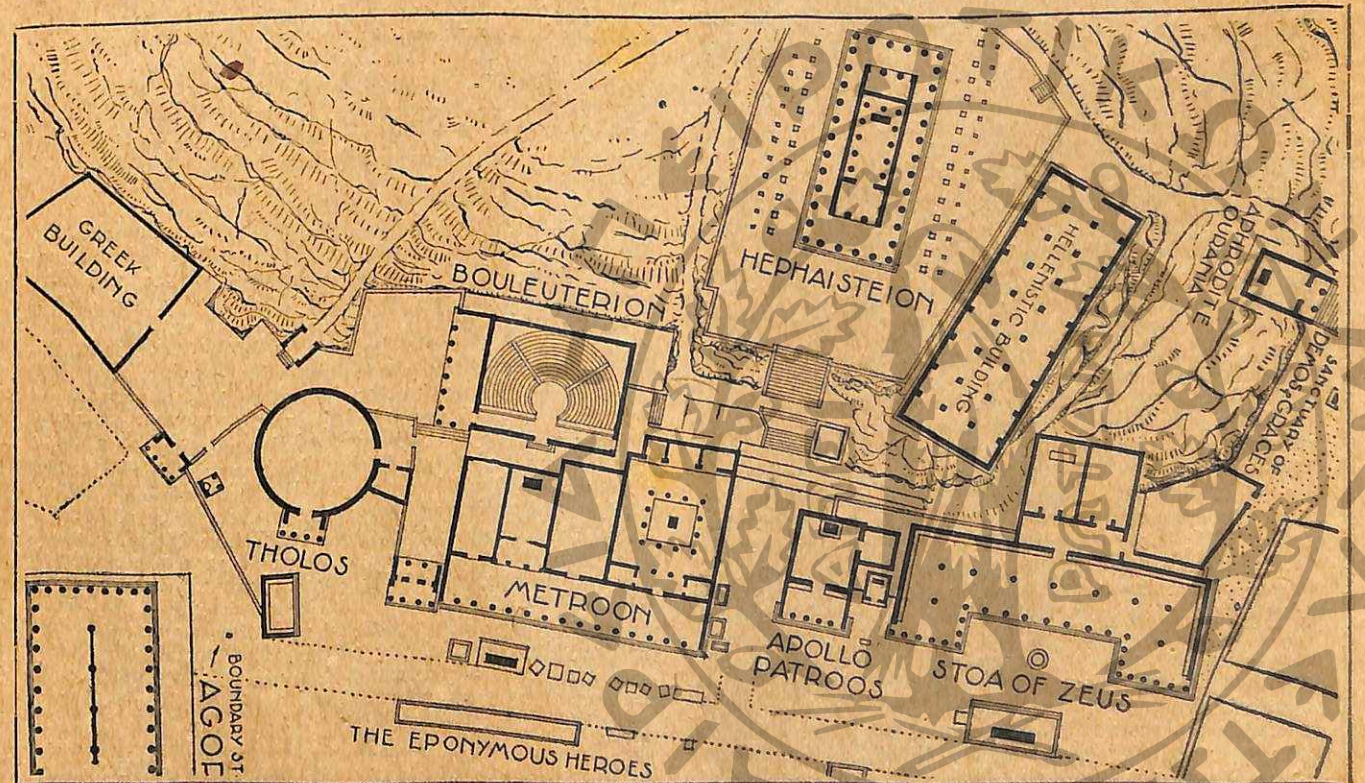

Προοπτικὴ ἀναπαράστασις τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἦτο κατὰ τὸν Β' μετὰ Χριστὸν αἰῶνα. Ὅψις ἀπὸ Νοτιοανατολῶν.

τερικὸν χρόνον τῆς μεγάλης πλατείας ὑπῆρχον διάφορα οἰκοδομήματα ὡς ὁ ναὸς τοῦ Ἀρεῶς, ἡ μεγάλη Ἑλληνιστικὴ στοὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸ Ὀδεῖον, ὅπερ ἔκειτο πρὸς νότον τῶν τριῶν Γιγάντων, οἱ ὅποιοι, ἴστανται ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν βάθρων καὶ προεξέχουσιν εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀνασκαφείσης περιοχῆς. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῶν γιγάντων ἀρχικῶς ἀπετέλουν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διακόσμειν τοῦ Ὀδείου, ἀλλὰ μετὰ τὴν καταστροφὴν τούτου καὶ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων τῆς Ἀγορᾶς τῷ 267 μ. Χ. ἐπὶ τῶν ἐρείπειων αὐτοῦ ἐκτίσθη κατὰ τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους μεγάλον συγκρότημα οἰκοδομημάτων, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς πανεπιστήμιον οὐτινος τὴν εἰσοδὸν ἐκόσμουσαν χρησιμοποιοθέντες ἐκ νέου οἱ γίγαντες.

Δέον δὲ νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς (ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν (1931) ὅλη ἡ ἑκτασίς ἐκαλύπτετο ὑπὸ συγχρόνων οἰκῶν, αἵτινες προηγουμένως ἀπαλλοτριωθεῖσαι κατηδαφίσθησαν ἵνα ἀρχίσῃ τὸ πραγματικὸν ἀνασκαφικὸν ἔργον. Τὰ ἀρχαία οἰκοδομήματα εὐρέθησαν εἰς βάθος 4 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας. Οἱ μεγάλοι ὄγκοι τῶν χωμάτων οἱ ὅποιοι συνεσωρεύθησαν εἰς διάστημα χιλίων ἐξακοσίων ἐτῶν προήλθον ἀπὸ τῶν ὑπεράνω λόφων, μέγα δὲ μέρος αὐτῶν ἦσαν τὰ ὑπολείμματα ἀλληλοδιαδόχων συνουκισμῶν τῆς ὑστερας ρωμαϊκῆς, τῆς Βυζαντινῆς, τῆς Τουρκικῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἀκόμη ἐποχῆς.

Τὸ πλοῦσιον ἀνασκαφικὸν ὕλικον, ὅπερ ἤγαγεν εἰς

Κάτοψις τῶν οἰκοδομημάτων τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν σπουδῶν.

(1) Ἡ Ἀγορά, ὡς ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν, ἦτο ἀνοικτὸν ὑπαίθριον τετραγώνον ἐκτάσεως εἰκοσι περίπου στρεμμάτων. Περιεστοιχιζέτο δὲ τοῦτο ὑπὸ δημοσίων οἰκοδομημάτων καὶ διεσχίζετο ὑπὸ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πόλεως.

(2) Ὁ μαρμάρινος ναὸς, ὅστις ἴστανται εἰσέτι καὶ νῦν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου πρὸς δυσμὰς καὶ ὅστις εἶναι γνωστὸς ὡς Θησεῖον, ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἡφαιστον, τὸν θεὸν τῶν μεταλλουργῶν, ὃν τὰ ἐργαστήρια ἦσαν ἐκτισμένα ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου.

(3) Ἡ Ἀγορά ἐχρησίμευεν ὡς τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς, ἐμπορικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνα (594 π. Χ. περίπου μέχρι τοῦ 267 μ. Χ.), ὅτε ἐληλυθῆναι ὑπὸ τῶν ἀπὸ βορρᾶ κατελθόντων Ἑρῶν. Τότε τὰ περισσότερα τῶν κτηρίων αὐτῆς καταστράφησαν, τὸ δὲ ὕλικόν αὐτῶν ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἀνέγειν νέων ἀχυρωματικῶν ἔργων. Τὰ θεμέλια αὐτῶν ταχέως ἐτάφησαν ὑπὸ τὴν γῆν διὰ τοῦ χώματος ὅπερ παρεστέρετο ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐκ τῶν γειτονικῶν λόφων. Κατὰ τὴν Ε' ἐκατονταετηρίδα καὶ ἐπὶ τὴν διάστικα ἡ Ἀγορά ἐχρησιμοποιήθη καὶ πάλιν, τελείως δὲ ἠρημώθη κατὰ τοὺς Μέσους Αἰῶνας. Ἐν παρόδῳ δ' εἰρήσθαι, ὅτι ἐν ταῖς ἀπὸ φρέσιν ἀνευρεθείσιν ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ τετραγώνου καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν γειτονικῶν λόφων ἀνεκαλύφθησαν ἀρκετὰ λείψανα ἀρχαίων οἰκῶν, ἀνερχόμενα εἰς τὴν Νεολιθικὴν ἐποχὴν (3000 π. Χ.). Ἀξιοσημείωτος τυγχάνει ὁμας τεσσάρων λαξευτῶν τάφων τῆς 14ης π. Χ. ἐκατονταετηρίδος ἀνευρεθέντων κατὰ τὴν βορείαν κλιτὴν τῆς Ἀκροπόλεως. Οἱ τάφοι οὗτοι πιθανῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ χώρος πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔξω τοῦ κυρίου τετραγώνου, ἐκαλύπτετο ὑπὸ οἰκημάτων, ἐν οἷς ἔξω καὶ εἰργάζοντο οἱ καλλιτέχναι καὶ τεχνῖται τῶν Ἀθηνῶν.

Υπὸ τοῦ Ἰδρυματός γίνονται καὶ ἐκδρομαὶ μετὰ διδασκαλίαι ἐπὶ τόπου εἰς Ἀρχαιολογικοὺς, Ἱστορικοὺς καὶ Θρησκευτικοὺς χώρους ὡς καὶ δημόσια διαλέξεις ἐπὶ παντοίων θεμάτων.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΑΣΤΙΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ

Υπὸ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Φ. ΑΡΓΥΡΟΥ, Δικηγόρου

Ὁ Γάμος δὲν εἶναι μόνον ὁ πλέον θεοσύστατος θεσμός, ἀλλ' εἶναι προσέτι καὶ ἡ περισσότερον σημαντική σχέση διὰ τὴν εὐστάθειαν τῆς Κοινωνίας καὶ τὴν πρόδον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Διὰ τοῦτο πᾶσαι αἱ νομοθεσίαι μεῖς ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ρυθμίζουν τὰ ἀφορῶντα τὸν γάμον καὶ διὰ τοῦτο δίδομεν κατωτέρω συντομωτάτην περιλήψιν τοῦ δικαίου τοῦ γάμου κατὰ τὸν νέον Ἀστικὸν Κώδικα, οὗτινος ἡ ἰσχὺς ἤρξατο ἀπὸ 23 Μαρτίου 1946.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 1367 ὁ γάμος τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν οὔτε ὑφίσταται οὔτε ἀναγνωρίζεται ἀνεὶ ἱερολογίας, τελομένης ὑπὸ ἱερέως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ γάμου χριστιανοῦ τοῦ ἀνατολικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος μετὰ χριστιανοῦ ἄλλου δόγματος (ἐτεροδόξου). Θεμελιόυται πλέον ὁ τύπος τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος συνάπτεται ὑποχρεωτικῶς δι' ἱερολογίας ὀρθοδόξου ἱερέως καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐμπέπουσαν περίοπτον θέσιν ἀφ' ὅτου ἡ θρησκεία τῶν ἀνεβίβασε αὐτὸν εἰς μυστήριον, ἐπὶ δυνάστεας τῶν Μακεδόνων τοῦ Βυζαντίου διὰ ῥητῶν νόμων καὶ ἐπὶ ποιῆ ἀκυρότητος καθιερώθη ἡ δι' ἱερολογίας καὶ μόνον τέλεσις τοῦ γάμου: «Ὁ ὅτι δὴ καὶ τὰ συνοικέσια τῆς μαρτυρίας ἱερέως εὐλογίας ἐρρῶσθαι κελεύομεν» (Νεαρά 89 Λέοντος). Ὁ τοιοῦτος γάμος, τοῦ ὁποῖου ἡ μετ' ἱερολογίας τέλεσις διετηρήθη ἀπαράσφακτος ἀπὸ τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Αυτοκρατορίας μέχρι τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐκείθεν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, εὐρίσκει ἰσχυρότατον ἔρεισμον παρὰ τῇ λαϊκῇ συνείδησει, ἥτις οὐδ' ἀνέχεται, οὐδὲ φαντάζεται τὴν κατ' ἄλλον τρόπον (πολιτικὸς γάμος) ἔνωσιν τῶν εἰς κοινωνίαν γάμου ἐρχομένων. Ἡ συναίνεσις τῶν εἰς γάμον

Κατὰ τὰς ἡμέρας δὲ ταύτας, καθ' ἃς ἡ πατρίς ἡμῶν ἐορτάζει τὸ ἐθνικὸν αὐτῆς Πάσχα, τοῦ Θεοῦ τιμωρήσαντος σκληρότατα τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, οἵτινες τῇ πανσθενείᾳ αὐτοῦ δεξιά «συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσαν, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνερρώθημεν», ἃς εὐχαριστήσωμεν Αὐτόν, τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν, ψάλλοντες τὰ ἐπὶ νίκῃ αὐτοῦ κατὰ τὰ θριαμβευτικὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἔθνους ἐλευθερία, ἃς εὐχαριστήσωμεν, λέγων, τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος «ἐπέειδεν ἐπὶ τὸν πόνον καὶ τὴν κάκωσιν ἡμῶν». Καὶ τῷ ὄντι διὰ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν ἔθνος ὁ Θεὸς ὑπῆρξεν «ἀντιλήπτωρ, σκεπαστής καὶ βοηθός». Ἐν προκειμένῳ οἱ θεόπνευστοι λόγοι τοῦ προφητάνακτος Δαυὶδ εὐρον τὴν πλήρη καὶ τελείαν αὐτῶν ἐφαρμογὴν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δικαίαν τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ὁ Θεός. «ἔδωκεν εἰς ὄνειδος τοὺς καταπατοῦντάς με... (Ψαλμ. 56, 4) καὶ «ἐν τῷ ἐγγίξειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου, οἱ θλιβόντες με καὶ οἱ ἐχθροί μου αὐτοὶ ἡσθένησαν καὶ ἔπεσαν». (Ψαλμ. 26, 2).

Ὁ Θεὸς ἐδοθήσθην ἡμᾶς, διότι ἡ Ἑλλάς δὲν ἠθέλησε τὸν πόλεμον. Ἡ Ἑλλάς ἐδεινπάθησεν! Ἡ Ἑλλάς περιῶρθησεν! Ποία; Αὐτή, ἥτις ἔδωκε τὴν γλῶσσαν αὐτῆς ἵνα γραφῇ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοανθρώπου. Ἰησοῦ, τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. ἔδωκε τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, λέγων, ἵνα γραφῇ τὸ αἰώνιον βιβλίον τοῦ περιέχον τὴν σωτηριώδη δύναμιν καὶ τὴν ἀνυπερέβλητον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν καὶ ἐξυγιαντικὴν γοητείαν, ἣν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ὁ μέγας Ἀγγλος φιλόκληρος καὶ πρωτοπυργός τῆς Μεγάλης Βρετανίας Γουλιέλμος Γλάδστον χαρακτηριστικώτατα ἀπεφάνθη ὡς ἑξῆς: «Ἐάν μοι ἐξή-
τ εἴ το νά ὁ πο δ εἰ ξ ω τ ὁ ἀ σ φ α λ ε ς

συνερχομένων δηλοῦται ὑπ' ἀμφοτέρων συγχρόνως πρὸ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν τέλεισιν τοῦ γάμου.

Διὰ τοῦ ἄρθρου 1371 (Ἀστ. Κώδ.) ὁρίζεται ὅτι ἐπὶ γάμου μεταξὺ ἐτεροδόξων ἢ μεταξὺ ἐτεροθρήσκων ἢ ἱεροτελεστία γίνεται, καθ' ὃν τρόπον ἀπαιτεῖ τὸ δόγμα ἢ τὸ θρήσκευμα ἐκάστου τῶν μελλονόντων ἐφ' ὅσον αἱ θρησκείαι αὐταὶ ἀναγνωρίζονται ἐν Ἑλλάδι. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ὁ γάμος τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Δυτικὴν ἢ τὴν Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν τελεῖται κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, τῶν δὲ ἀνηκόντων εἰς τὸ Μουσουλμανικὸν ἢ Ἰσραηλιτικὸν θρήσκευμα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν νόμου. Ἐννοεῖται ὅτι πᾶν ἕτερον πρόνομον ὑπὲρ τῶν ἐτεροδόξων ἢ ἐτεροθρήσκων δὲν ἰσχύει, διότι ὁ γάμος εἶναι θεσμός δημοσίας τάξεως καὶ οἱ περὶ αὐτοῦ νόμοι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβιάζωνται ἢ τροποποιῶνται ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς βουλῆσεως. Ἡ τέλεσις μικτοῦ γάμου μεταξὺ ἐτεροθρήσκων, ἐάν αὕτη ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνεγνωρισμένων θρησκευμάτων, τελεῖται ἀκωλύτως κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῶν τηρουμένων ὁμῶς τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 1371. Οἱ μικτοὶ γάμοι μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνήκουν εἰς χριστιανικά θρησκευματα (Ἰουδαϊκόν, Μουσουλμανικόν) ἀπαγορεύονται.

Τὰ τῆς τέλεσεως τοῦ γάμου ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἄρθρων 1368-1370 (Ἀστ. Κώδ.) κατὰ τὰ ὁποῖα πρὸς συναίναν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου, ἥτις ἐκδίδεται μετὰ ἐρευνᾶν ἀν συντρέχουσιν οἱ νόμιμοι ὅροι διὰ τὸν ἀπαιτούμενον γάμον καὶ ἂν προηγήθῃ ἡ περὶ τοῦ γάμου γνωστοποίησις, ἣ ὁποία γίνεται πρὸ τῆς τέλεσεως αὐτοῦ εἰς μὲν τὰς μικρὰς πόλεις ἢ χωρία ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπ' ἐκκλησίαις, εἰς δὲ τὰς μεγά-
λας διὰ τοῦ τύπου. Ὅμως ἡ μὲν ἑλλειψις τῆς ἐπισκο-

φάρμακον πρὸς θεραπεῖαν τῶν βαρυνάτων πόνων τῆς καρδίας, θά ὑπεδείκνυνον ἀδυστάκτως τὸ πλαιότατον ἐκείνο βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ διακηρύττεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον δῶρον, ὅπερ ἐδόθη ποτὲ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα».

Καὶ ἥδη, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, στρέφοντες τὴν σκέψιν ἡμῶν πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς λεοντοκαρδούς ἡμῶν παλαιστάς καὶ τοὺς ὀπωσθήποτε ὑποστάντας ταλαιπωρίας ἀνδρας καὶ γυναῖκας, νεανίδας καὶ νεανίας, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας, προσαγορεύομεν αὐτοὺς «διὰ τοῦτο ἡ πατρίς εὐγνωμονεῖ ὑμᾶς, ὡ ἀνδρεῖοι» εἰτα δὲ πρὸς τοὺς ἀθανάτους, τοὺς μεγάλους ἡμῶν νεκρούς, οἵτινες καθ' οἷονδῃποτε τρόπον ἐν τῇ ἐρηρᾷ, τῇ θαλάσῃ ἢ τῷ ἀέρι, ἐν τῷ μετῴρω ἢ ἐν τοῖς μετόπισθεν θυσιασθέντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπότισαν διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν αἵματος τὸ δένδρον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας, ἀναφανοῦμεν ἐκ βάθους ψυχῆς εὐγνωμόνας «αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη». Ἐν ὁμονοίᾳ δὲ καὶ ἀγαπῇ συμποῖα τιμώντες τὰς ὑπερανθρώπους αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν θυσίας, πληρίεις δὲ θαυμασμοῦ καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν γενναῖον ἡμῶν στρατὸν, τὸ ἐνδοξὸν ἡμῶν ναυτικὸν καὶ τὴν ἡρωικὴν ἡμῶν ἀεροπορίαν καὶ πειθαρχούντες πρὸς τὴν ἑθνικὴν ἡμῶν Κυβέρνησιν, ἐτι δὲ καὶ καθοδηγούμενοι ὑπὸ πνεύματος ἰσότητος, ἀδελφότητος, δικαιοσύνης καὶ τοῦ φωτός τῆς ἐλευθερίας ἃς βαδίζομεν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν τοῦ ἔθνους ἰδεωδῶν ἀδιασπάστως ἠνωμένοι σὺν Θεῷ μετὰ τῶν Μεγάλων ἡμῶν Συμμάχων εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΓΟΥΔΕΛΗΣ

ΝΕΟΙ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΒΟΥΤΣΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν τῇ πλειάδι τῶν ὑπὲρ Πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀναστάσεως καὶ ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀγωνισαμένων συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἀειμνήστος ἥρωας Εὐάγγελος Βουτσαδόπουλος υἱὸς τοῦ καταστηματοῦρχου καὶ πρωτοφύλακου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Ἀθήναις Δωροθέου Ν. Βουτσαδόπουλου τοῦ καὶ περιποδίστου ἡμῶν φίλου. Ὁ ἥρωας ἡμῶν Εὐάγγελος Βουτσαδόπουλος ἐβου-
σίσθη ὑπὲρ τῆς Πατρίδος εἰς ἡλικίαν μόλις 30 ἐτῶν. Ἐν ἡλικίᾳ ἐπτά ἐτῶν ἐξεβιάσθη ἐκ Σμύρνης κατὰ τὴν ἐπύρατον Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ κατέφυγε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Ὁ πόθος αὐτοῦ ἦτο νὰ σπουδάσῃ καὶ ἐφοῖτα εἰς νικητερινὰ σχολεῖα, διότι τὴν ἡμέραν ἐργάζετο. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἐκ φύσεως ὦν φιλομαθὴς, κατηρτίσθη καὶ ἐμφορῶν ἐγκυκλοπαιδικῶτα. Τῷ 1932 ἐκλήθη νὰ ὑπη-
ρετήσῃ τὴν Πατρίδα καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν καὶ Ἑλληνογερμανικὸν πόλεμον (1940-1941) ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεταλλοῦ νογερμανικὸν πόλεμον (1940-1941) ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεταλλοῦ
ἐξαίρετων πράξεων λόγῳ τῆς ἀρίστης αὐτοῦ διαγωγῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς ἐξέδιδε κρυφίως τὴν πατριωτικὴν ἐφημερίδα R. A. F. καὶ ὡς ἐκδότης ἔγραφε τὰ ἀρχικά τοῦ ὀ-
νοματεπωνύμου αὐτοῦ.

Διὰ τῶν μικρῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἐνίσχυε τὸν δοκιμαζόμενον Ἑλληνικὸν Λαὸν εἰς τὸ νὰ ὑπομῇ τὴν δοκιμασίαν. Ἐλπίζει εἰς τὴν νίκην. Παρακολουθεῖ τὸ ραδιοφῶνον καὶ διὰ τῶν εἰδήσεων ἀστίνως καταχωρίζει ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ ἐμβάλλει θάρρος καὶ ἐλπίδα. Ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον τούτον κινεῖ τὴν μὴν τῶν ἐχθρῶν οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ ἀνακαλύψωσιν αὐτόν. Ἐπὶ δύο ἔτη καὶ εἰς 46 συνεχῇ φύλλα ἐξέδωκε ἡ ἐφημερίδα αὐτοῦ «R. A. F.». Ἀλλὰ φεῖ !! Τὴν 26ην Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1943 συλλαμβάνεται τὴν 26ην Ὀκτωβρίου καταδικάζεται εἰς θάνατον καὶ τὴν 16ην Ἰ-
δίου μηνὸς ἐτυφεκίσθη. Αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ λέξεις ἦσαν: «Ἀ-
ποθήσω εὐχαριστήμενος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀγγλίαν». Ὁ Εὐάγγελος Βουτσαδόπουλος, ὁ ἥρωας, ὁ λεοντοκαρδός, ὁ ποιήσας πράξεις ἀθάνατον ἡρώισιν καὶ γράψας σελίδας ἀθά-
νατον ἥδους ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς φιλαττῆς Πατρίδος ἡμῶν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὸ
ἀθάνατον τῆς ἡλικίας καὶ τῆς νεότητος αὐτοῦ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ
ἐξελιχθῇ καὶ ολοκληρώσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ.

Ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἀληθὲς ἐστὶ ἡ ἀξία τῆς ζωῆς ὡς ἐβδόξεν ὁ
Γάλλος φιλόσοφος Gust. Lebon δὲν κρινεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
ἡμερῶν ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων, ἅπανα πληροῦσι τὴν ζωὴν ἡμῶν, δι-
ναμέθα νὰ εἰπωμεν ἀνεκδοκίμως, ὅτι ὁ ἥρωας ἡμῶν Εὐάγγελος
Βουτσαδόπουλος ἐπλήρωσε τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διὰ τῶν
πρὸς τὴν Πατρίδα ἀνεκτιμῶντων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν καὶ ἐμεγάλω-
νε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅπερ θὰ παραμείνῃ ἕσσει ἀθάνατον.
Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Ὀλίγας μόνον λέξεις, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ παρόντος, θὰ προσθέσωμεν περὶ τῶν καλυμάτων ἐκείνων τὰ ὁποῖα δὲν συμπεριελήφθησαν, καὶ ὁρθῶς, εἰς τὸν Ἀστικὸν ἡμῶν Κώδικα, ἀποτελοῦντα μόνον ἱστορικὴν ἀνάμνησιν, καὶ τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ ἐμποδι-
ζῶσι τὸν γάμον εἶναι τὰ ἑξῆς: α) Ἡ ἐκ τριγενείας ἀγχιστεία (διπλοσυμπετερία), ὅπως ἐννοεῖται ἡ συνα-
πομένη οἰκογενεακὴ σχέση διὰ δύο γάμων μεταξὺ τριῶν γενῶν. Ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε ἠσχολήθη μετὰ τὴν
ζητήμα τούτου οὔτε καὶ διὰ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ διε-
τυπώθησαν σοβαραὶ ἀντιρρήσεις. ὁθεν δικαίως ἀνα-
εῖται ὑπὸ τοῦ Κώδικος. β) Ἡ ἐκ τοῦ διαζυγίου οἰονεὶ
ἀγχιστεία δηλ. ἡ συγγένεια μετὰ τοῦ διαζευχθέντος
καὶ τῶν τέκνων τοῦ πρώην συζύγου ἐκ νέου αὐτοῦ γά-
μου. τὸ κάλυμα τούτο, ἔχον μᾶλλον ἀναχρονιστικὴν
ἀξίαν κατηργήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Α. Ν. 2017. γ) Ἡ ἐκ
τῆς μνηστείας οἰονεὶ ἀγχιστεία. Ἡ ἀπαγόρευσις
αὕτη εἶχε σημασίαν τινα, διότι κατὰ τοὺς παλαιότε-
ρους χρόνους ἡ μνηστεία ἐτελεῖτο δι' ἱερολογίας πᾶσαι
ὁμῶς αἱ ἀμφισβητήσεις διὰ τὸ κάλυμα τούτο κατηργή-
θησαν ὑπὸ τοῦ Α. Ν. 2017, ὅστις ἐπὶ πλείονος ἀπο-
μοίωσιν καὶ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ἐτεροδόξων. δ) Ἡ ἀρπα-
γή. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἡ πολιτεία ἐτιμῶρει
αὐστηρῶς τοὺς ἀρπαζόντας καὶ παρηνπόδιζε τὸν με-
ταξὺ αὐτῶν γάμον, ἥδη ὁμῶς δὲν ὑφίσταται ἀδίκημα,
ἐάν τελεσθῇ γάμος μεταξὺ τῶν ἀπαχθέντων καὶ κατὰ
φυσικὴν ἀκολουθίαν τὸ κάλυμα τούτο ἀγνωστεῖται ὑπὸ
τοῦ Κώδικος. ε) Αἱ ἐξώγαμοι μετ' ὀρισμένων προσώ-
πων σαρκικαὶ συνάφαι. Ἀλλοτε ἐπεβόλλοντο ὀρισε-
ναι ἀπαγορεύσεις διὰ τὸν λόγον τούτον, αἵτινες προῖόν-
τος τοῦ χρόνου περιέπεσαν εἰς ἀρχαῖσιν καὶ εὐστό-
χως παραλείπεται τὸ κάλυμα τούτο.

Τοῦτο εἶναι ἐν βραχυτάτῃ ἀναλύσει τὸ δίκαιον τοῦ
γάμου κατὰ τὸν νέον ἡμῶν Κώδικα, ὅστις ὑπὸ τὴν
νέαν αὐτοῦ νομοθετικὴν ρύθμισιν ἐλπίζομεν νὰ ἀποβῇ
συντελεστικώτερος διὰ τὴν πρόδον τοῦ καὶ εὐστάθειαν
τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. ΣΠΥΡΙΔΩΝ Φ. ΑΡΓΥΡΟΣ

Γεγονότα και Σχόλια

Θρησκευτικά και Φιλοσοφικά Διαλέξεις

Ο ήμετερος Διευθυντής, καθηγητής Θεολόγος εν τη Σχολή Εὐδ. Ἀδαμοπούλου (Κάτω Πατησίων) καὶ Σακρ. Περιβου (Μεταξουργείου) πλὴν τῶν καθ' ἑκάστην Κυριακὴν κηρυγμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ Ἐνοριακῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς (Ἰλίου) καὶ δὴ κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ τῶν ὁμοφύλων ἐπιστημονικῶν, δογματικῶν καὶ ἀπολογητικῶν αὐτοῦ διαλέξεων καθ' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ ὥραν 6-7 μ. μ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (Πανεπιστημίου καὶ Ὁμήρου), ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ἠθικοκοινωνικῶν καὶ θρησκευτικῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καθ' ἑκάστην Τρίτην καὶ ὥραν 6-7 μ. μ. καὶ τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς (Ἰλίου) καθ' ἑκάστην Πέμπτην καὶ ὥραν 6-7 μ. μ. καὶ τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου (Χρυσοκαμινῶν) καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν καὶ ὥραν 6-7 μ. μ. στρωπέσης) καὶ τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Χατζηκυριακείου ἐν Πειραιεῖ), καθ' ἑκάστην Τετάρτην καὶ ὥραν 6-7 μ. μ. προσκληθεὶς ἀμύλησε καὶ ἐν ἄλλοις ἱεροῖς Ναοῖς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς μετὰ ζήλου καὶ φόβου Θεοῦ ἐπιτελῶν τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἀποστολὴν εὐαγγελιζόμενος τὸν Κύριον. Τῇ 8ῃ Νοεμβρίου π. ἔ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας ἐαυτάζοντος μεγαλοπρεπῶς καὶ μετὰ ἐκκλησιαστικῆς παρατάξεως τοῦ παρεκκλησιαίου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Χατζηκυριακείου ἐν Πειραιεῖ) ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Παμμεγίστων Ταξιστῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας.

Ὡσαύτως τῇ 30 Ἰανουαρίου π. ἔ. τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ περὶ ὥραν 11 π. μ. προσκληθεὶς ἀμύλησε μετ' ἐξαιρετικῆς εὐφραδείας καὶ μετ' ἀπαραιτήτου ρητορικῆς δεξιότητος προκάλεσας τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τὸν θαυμασμόν ἐν τῇ Ἱονίᾳ Σχολῇ καὶ παρῶσα ὁλοκλήρως τοὺς ἑκπαιδευτήριον (ἐν Κοψέλλῃ) τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν πασῶν τῶν γυμνασιακῶν τάξεων.

Ἐχομεν δ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξαρῶμεν τὰς σπουδαίας παιδαγωγικὰς μεθόδους αἱ χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ Ἱονίᾳ Σχολῇ ἐν τοῖς ἑκπαιδευτήριον αὐτῆς ἐν Ἀθῆναις ὡς καὶ τοὺς ἀντίστοιχους κόπους καὶ τὰς ἐξαιρετικὰς προσπάθειας, ὡς αὕτη καταβάλλει ὑπὲρ τῶν προφίλων αὐτῆς.

Τὸ ἀπογευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ περὶ ὥραν 6 μ. μ. ὁ ἡμέτερος Διευθυντής κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλης ὡς καθηγητῆς τῆς Σχολῆς Εὐδ. Ἀδαμοπούλου (Κάτω Πατησίων) ἐορταζούσης τὴν σχολικὴν αὐτῆς ἐορτήν, ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου παρόντων τῶν καθηγητῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν διδασκαλισσῶν τῆς Σχολῆς ὡς καὶ τῶν μαθητῶν, οὕτως προσήλθον μετὰ τῶν γονέων αὐτῶν, ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας λαλῶν τὰς θέμας: «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς μεγάλοι ἐκκλησιαστικοὶ ῥήτορες, κοινωνικοὶ ἀναμορφωταὶ καὶ παιδαγωγοί». Οἱ λόγος οὗτος, ὅστις ἐθεωρήθη ἀριστουργηματικὸς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως προκάλεσε τὴν προσοχὴν καὶ τοῦ ἡμερησίου Τύπου. Οὕτω δὲ ἡ «Καθημερινή» ἐν σχολῇ αὐτῆς τῆς 31ης Ἰανουαρίου π. ἔ. σελ. 2α φιλογράφουσα τὰ περὶ τῆς Ἑορτῆς τῶν Προστατῶν τῆς Παιδείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συνεχίζει ὡς ἑξῆς:

«Εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἐωρτάσθη ἐπίσης χεῖρας ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν δὲ ὁμιλῶν τὸν καθηγητὴν Ἱεροκλήν κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλην, ὁ ὁποῖος ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐπιδαρὴν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ἥθους τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐπὶ ὁλοκλήρως τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας».

Ὡσαύτως τὸ «Ἑμπρός» ἐν σχολῇ αὐτοῦ τῆς 4ης Φεβρουαρίου π. ἔ. ἐν σελίδι 2α γράφει τὰ ἑξῆς: «Μετὰ πάσης λαμπρότητος καὶ μεγαλοπρεπειᾶς τὰ ἐκπαιδευτήρια Ἀδαμοπούλου (Κάτω Πατησίων) ἐωρτάσαν τὴν σχολικὴν αὐτῶν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ καθηγητὴς τῶν ἑκπαιδευτηρίων κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλης. Ὁ ῥήτορ ἀνεφέρθη ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν σταθεράν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ὁσιακάρον σχέσιν τὴν ὑφισταμένην μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰπὼν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ὑπερέβαλε τὸν Ἑλληνισμόν ὅλως δὲν ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, ἐχαρακτήρισε δὲ τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην ὡς ὁμιον καρπὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος».

Καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡ ἐν γένει δρᾶσις τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ καθηγητοῦ κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλην δικαίως πλήρως τὰ γραφέντα περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀπογευματινῇ ἐφημερίδι «Τὰ Νέα» ὅτι δηλαδὴ λόγῳ τῆς ἐξόχου αὐτοῦ εὐγλωττίας καὶ τῆς ἀπαραιτήτου αὐτοῦ δεξιότητος καὶ τοῦ ἀρίστου αὐτοῦ καταρτισμοῦ ἀπὸ θεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως δέον τὰ ὁμιλῇ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀμείνων τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν. «Τὰ Νέα» ἐν τῷ ἀριθμῷ αὐτῶν τῆς 22ας Δεκεμβρίου π. ἔ. ἐν σελίδι 3ῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Λειτουργία τοῦ Ραδιοφώνου», μετὰ τῶν ἄλλων λέγουσι καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ καθηγητοῦ Θεολόγου κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλην, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ὡς ἱεροκλῆρ ἦδη εἰς διδοκίμας καὶ ἀποκαλείται ἐκ... φλογερὸς καὶ ἐνθέρμος βαθυστόχαστος Ἱεροκλῆρ...».

Αἰὲν ὁ ἡμέτερος Διευθυντής καθηγητῆς κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλης ἐσπερε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν καθηγητικὴν δρᾶσιν ἱδρύσει πρότυπον Κατηχητικῶν Σχολείων ἐν τῇ Ἐνοριακῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς (Ἰλίου) ἐπικουρούμενος καὶ ὁπὸ διπλωματούχου τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Δις ἀπλῶς μετὰ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου αὐτοῦ ὁ ἡμέτερος Διευθυντής κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλης εἰς τὴν Ἀ-

κρόπολιν. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου κάτωθεν δὲ τοῦ Παρθενώου καὶ ἐνώπιον πλήθους ἀρχαιοφίλων τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἔψαλλε ὠραίατα θρησκευτικὰ καὶ πατριωτικὰ ὅσμηνα, ὅσμηνα κατεσκευένθησαν τοὺς παρισταμένους.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τῇ 1ῃ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου καὶ περὶ ὥραν 11.30 π. μ. καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ μουσικοῦ μέρους ὅπερ ἐξετελέσθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητρίων τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ, ἔγκριτα μέλη τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας παρευρισκόμενα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου συνεχίσαν τὸν ἡμέτερον Διευθυντὴν καθηγητὴν κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλην. Ὡσαύτως ὁ ἡμέτερος Διευθυντής διὰ τὴν εὐδόκιμον κηρυκτικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν ἐδέχθη ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς Ἰλίου καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας τὰ συγχαρητήρια τοῦ Νομάρχου Ἀττικῆς κ. Σχινᾶ, ὅστις προσήλθεν ἐκεῖ ὅπως ἐκκλησιασθῇ τῇ 11 τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου π. ἔ.

Χριστιανικὸς Κοινωνικὸς Κύκλος.

Ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Π. Μπρατινίου ἱδρῆται κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1943 καὶ λειτουργεῖ ἔκτοτε ἀνελλιπὸς ὁ Χριστιανικὸς Κοινωνικὸς Κύκλος, ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὴν μελέτην τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Τοῦ Κύκλου τούτου μετέχουσι Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου διαφόρων Σχολῶν, πολιτικαὶ προσωπικότητες διαφόρων πολιτικῶν ἀποχρώσεων, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὑπουργοῦ, τοῦ Συντονισμοῦ κ. Στεφανόπουλος, τῶν Δημοσίων Ἔργων κ. Νικολαΐδης, ἔμποροι, βιομήχανοι ὡς καὶ διάφοροι λόγιοι.

Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἐπὶ κεφαλῇ ἀπασῶν τῶν ἀξίων ἴσταται ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία.

2. Μεταξὺ οικονομικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀφ' ἑτέρου ζωῆς ὑφίσταται σύνδεσμος στενότερος, ἀνάλογος πρὸς τὸν μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς ὑφιστάμενον σύνδεσμον.

3. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔχει μὲν οὐτε ἴδιον κοινωνικὸν οἰκονομικὸν πρόγραμμα, οὐτε ἴδιαν κοινωνικὴν-οἰκονομικὴν θεωρίαν, λόγῳ ὅτις τὸν μνημονεύοντος στενότερος μεταξὺ ἠθικῆς καὶ οικονομικῆς ζωῆς σύνδεσμος, δύναιται οὗτος καὶ πρέπει νὰ συμβάλλῃ σπουδαίως εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων διὰ τὴν ἀντιπερὶλήτου ἠθικοῦ προτύπου τοῦ πραγματοποιηθέντος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Θεανθρώπου ἀρχηγοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ὑψηλῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, ὡς καὶ διὰ τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτήρων, οὓς δημιουργεῖ.

4. Ὁ Χριστιανισμὸς, ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, δὲν ἐνδιαφέρειται μόνον περὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μετ' αὐτῆς συνυφαισμένου σώματος, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς κατοικητήριον τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὸ τούτῳ ὡς νὰν τοῦ Θεοῦ.

5. Ὁ Χριστιανισμὸς, ὡς καὶ ἑξοχὴν κοινωνικὴ θρησκεία, δὲν ἐνδιαφέρειται μόνον περὶ τῆς ἀτομικῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς, ἣν θεωρεῖ ὡς τὸ πεδίον τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἀτόμου.

6. Ἡ μελέτη καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἡ ἐμπέδοσις τῶν κοινωνικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχῶν ἀποτελεῖ καθήκον τῶν συνειδητῶν Χριστιανῶν καὶ πρὸ παντὸς τῶν ἀνεπτυγμένων ἐξ αὐτῶν.

7. Ἡ συνείσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ὑποχρέωσιν ταύτης ὑπηγόρευσε καὶ τὴν ἱδρύσιν τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου εἶναι διπλούς. α) Ἀμεσος καὶ μάλλον θεωρητικὸς, β) ἔμμεσος καὶ μάλλον πρακτικὸς. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ μελέτη τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ δεύτερος σκοπὸς εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν κοινοποίησις τῶν πορισμάτων τῆς μελέτης ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ παρὰ τὸ λαὸν τούτῳ συνειδητοποίησις τῶν κοινωνικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀρχῶν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ ζωῆς.

Ὁ Χριστιανικὸς Κοινωνικὸς Κύκλος, παρεσκεύαζε καὶ τὴν συγκλήσιν Πανελληνίου Συνεδρίου τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπερ ἀνεβλήθη ἐνεκα τῶν κρίσεων τῆς χώρας ἡμῶν περὶ τὰς 22ας Δεκεμβρίου π. ἔ. ἐν σελίδι 3ῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Λειτουργία τοῦ Ραδιοφώνου», μετὰ τῶν ἄλλων λέγουσι καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ καθηγητοῦ Θεολόγου κ. Σπυρίδων Κ. Γουδέλην, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ὡς ἱεροκλῆρ ἦδη εἰς διδοκίμας καὶ ἀποκαλείται ἐκ... φλογερὸς καὶ ἐνθέρμος βαθυστόχαστος Ἱεροκλῆρ...».

Ἡ ἔρευνα τῶν Χριστιανικῶν μνημείων τῆς Δωδεκανήσου.

Ὁ καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνείου καὶ Ἀκαδημαϊκός κ. Ἀναστάσιος Ὀρλάνδος, μετέβη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων καὶ τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας εἰς Ρόδον πρὸς μελέτην τῶν Παλαιοχριστιανικῶν καὶ Βυζαντινῶν μνημείων τῆς νήσου. Κατὰ Μάρτιον, Ἰουλίον καὶ Αὐγούστον περιήλθε πάντα τὰ χωρία τῆς νήσου, κατεμέτρησεν, ἐσχεδίασε καὶ ἐφατογράφησε τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα, ἐφρόντισε διὰ τὴν ἀπερῶσιν αὐτῶν καὶ ἐπελήφθη τῆς ἀποκαλύψεως τῶν τοιχογραφιῶν, ὡς αὐτὰ περικλείουσι καὶ ὡς τινες εἶναι μεγάλαι ἀρχαιολογικῆς σημασίας, διότι τυγχάνουσι κεχρονολογημένα.

Ὁ κ. Καθηγητῆς ἐντολὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς Δωδεκανήσου κ. Περικλέους Ἰωαννίδου ἐνήργησεν ἐν Κῷ τὴν πρῶτην ἐλληνικὴν ἀνασκαφὴν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Δωδεκανήσῳ.

Κατὰ τὰς ἐν λόγῳ ἀνασκαφὰς ἡ σκαπτικὴ ἡγίασεν εἰς φῶς δύο ἀξιολόγους παλαιοχριστιανικὰς Βασιλικὰς τοῦ Ε' αἰῶνος κειμένης παρὰ τὴν Ἀντιμάχεια τῆς Κῆ. Τῆς μίας ἐξ αὐτῶν διατηρεῖται παραπλεύρως καὶ τὸ σχετικὸν βαπτιστήριον μετὰ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ. Τὰ δώδεκα ἀμφοτέρων κομμοῦνται διὰ λαμπρὰν ψηφιδωτὴν μετὰ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, πινῶν, ζώων καὶ ἀφιερωτικῶν ἐπιγραφῶν, αἵτινες ἀναφέρουσι ὀνόματα τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διακόνου, οὕτως ἐδοκίμησαν ἐν τῇ ψήφῳ.